Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 28 ИЮНЬ, 1983 ШУ. ◆ № 77 (6789). ◆ Мах 3 кап.

Советски наха шоай дlахо де дезача гlуллакхий декъе программа санна тlанийцай КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш, нах. Ю. В. Андропова цига даьча къамаьлацара положенеши кьоводаш. Идеологически болх эргабоалкхаш тоабара дергагача хостамегlа хьайда декхараш белгалдаьхача цу Пленумо къаьстте теркам тlаззар социалистически яхьаца а коммунистически къахьегамца а кхетам балара иззах, производства эффективность лакхъяра торонех дикагlа пайда эцара тlадерзадаь яхье баьмнарий хьинар чlоагlа айдаза дарг ца хилара. Тlаккха яхь корта болаш вlашт lехьаьлькха лелаяра хилашва дергдоалар да цунна идеологически lалашо яр.

Яхьа талгlе кхы а лакхагlча боарам тlа йоалхаш айяра чlоагlа актуа боалийташ да «Хоастами сийлен — къахьегарга хьежна!» аьнна вай берригача шехка, хlаьта «Хlара балха дийнахьа дисциплина

ЯХЬА ИДЕОЛОГИЧЕСКИ IАЛАШО Е

тlехдикеи, хьадер духкагlеи хилийта!» яхача лозунгагlа вай республика шерра даьржа болаш.

Уж юкъара починаш я, тlаккха вай промышленность, транспорт, гlишлошъяр, юрта бахам а хала къа боахама моллагlа кхыдола даакъа хьаьце яхь лелаяра тайп-тайпара формаш вайна шийслой а, аьна цар чулоацам цаl ба — яхьа къахьегамеи творчески хьинар айделга. Из гlуллакх lалашдара кхоачамбац алхха организаторски болх барах, иштта бокхача лоархlаме да яхьа къахьегамцара безам кхы а совбаккхара тlаберзаба шерра массово-политически болх боаржабар. Цу даькъе шийй дизза дош ала декхарийла ба агитатораш, политинформатораш, пропагандисташ, докладчикаш, лекторашl. Цар шоай хьинар тlадерзаде дева хьалхалитта опыт, балха дикагlйола приемаши методаш кхерзаяра берригаш тlакхуергбола хьалхаш хьадара, бухсоцдаш кьахур доакхагlа хилийтара цар хьинар тlадерзадара. Цу хьакъехьа пайдане опыт lоаьй «Красный молот», «Автоспецоборудование» яхача заводий коллективашка. Укхаза lалашвате дукха ду яхь лелаерий къахьегама оасарле лакхъяра бокхача малхерча гlуллакха — къахьегам бригадии хьесале вlаштlехь баккхара тlа-тlа дуккагlа болхлой юкъеозара, из дара шоай ю пропаганда агитаци шерра йоаржадара, бухсоцдаш кьахур доакхагlа хулга lалашдеш из хилийтара.

Яхь толаме лелае йиш яц, нагахьа санна идеологически балха ерригга кхыйола средстваши формаши пятилетка цаданеш ханал хьалха кхоачаш ъяр духьа къовсаме баьмнаранта карагlдаьннараш шерра дlадоалийташ, уж морально а материально а хоставеш санна, дамза дисараш, ледарлонаш ераш белгалбоахаш ца хуле. Укхаза лоархlаме да «къахьегама листокех», «молнех», кенайоазонах, радиох, гойтара агитацех кхетамца пайда эцар. Вай дукхача предприятешка, боахамашка, организацешка, учрежденешка йолаш я хоза тоаш кийчъяь къахьегама сийлен аллеяш, Сийлен улгаш, социалистически яхьа экраняш. Советски нахара хьесала башхалонашта пропаганда яра, нагахьа дьай хадий lаьдадаш довзаши дезаши хургболаш къахкхебара чlоагlа гlо ду дукхахьа чакхдоахача ветераний, производстве хьалхалаттарий, бе-беча новхаленийн вlашагlккхетарешна, «огонекашна», сайренаша.

Шелковской района цхьадолча боахамашка хlанз массазара гlуллакх а хинна дlаоттад кlи-нарса балхаш дlадоладеча хании хьуакъаи чуйца баьчеи длатаи хьедерий цlейи чакхдоахлага. Наьсаречи Сунженски районашкарча цхьайолча фермашка къахьегараштa хвадад болх баре а салаlара а башха-дина хьалаш. Цу дерригене чlоагlа айду наьха хьинар, цар балхацара безам совбоах.

Вахьда, вай ала йиш йолаш дац массанехьа яхь дика вlаштlехьальккхара, цунна йоагlаш йола идеологически lалашо яра дерттlа йоакхо ю, аьнна. Из гlуллакх моттийта, талмаста леладеш йола моттигаш хlанз а кийслуш я. Цу тайпара дар ала йиш я г. Грознерча № 3, 4 йолча наькхъеча заводий, Малгlалбика района «Малгобекский», Гудермесски района «Белореченский» совхозий, Сунженски района «Заветы Ильича» колхозий коллективаех.

Хlара участке, бригаде, цехе ледаеш йола яхь хьадача гlуллакхашта тlаерзаль хулга lалашде деза. Агитаторо ещ йола беседа, хьалтеха йоалла лозунг, радиос ю передача е кхьдар из дале а дерригa а наьха хьинар айдеш, пайда эцаза йолча торонаштен кхоачамаштен къахьеганхой уйлаш тlаоззаш, хlаман кхояя хьурмати дара уж оаpнагlбоахаш, дисциплина чlоагlъелта lалашдеш хила деза. КПСС ЦК июньски Пленуме белгал ма даьккхара, укхаза эшаш дац доккхийя даьсcеи къамаьлаш, кеша деладу гlулакхаш.

Хlанз республика кхашка дlадоладеннад кlи-нарса балхаш. Механизаторий дог айдеш хlама да дика кийчъьача стане цар салоlаш доакха сахьат кхы а республикe я хиннача лоархlамеча событеех беча хоамца, котбаьнараш белгалбоахеш чакхдоахача гlуллакхашца, агитбригада оттадеча доацача концертаца, автолавка дала товараш доккхига вlаштlехьдаккхарца хьадизача.

Хlара коллективерча партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна, вай культура учреждене-шна, идеологически балха берригача активисташна [illegible]

Хlара балха дийнахьа дисциплина тlехдикеи хьадер духкагlеи хилийта!

ЯЛАТ 8 ДИЙНАХЬА ЧУЭЦА ЛЕРХI

РЕПОРТАЖ

Иштта декхар тlашйца къахьегеш ба хlана гурахьа дlадийна ялат чуэцаш боахка Гудермесски района «Дружба» совхоза болхлой.

Боахама хьатта «Хьа мел кхедаьр — лораде!» аьнна доккхийча алапашца яздаь лозунг довлл хьалтесла. Кхай тlара ялат дахьаш хьатlаухь машинаш оаш Камаев Хьусен ва. Цул совгlа, укхаза я совхоса халкъа тlахьожама группапа юкъейоагlа боахама экономист Кабанова Вера а. Царех хlаравенга цхьалпа журнал да хьекхукьа ялат дlаяздеш.

Кхай тlара хьекхоач аргlанара машина. Из тараза тlа а оттайнйя шофера Юсупов Хьасана шийй риестр Камаевга дlалу. Риестра тlа яздаь да Хьасала малагlча комбайнерагара мел ялат хьайцад. Хlаьта цу гlуллакха тешал деш комбайнера а шофера а яздаь кулгаш а ду тlа.

Машина ое Камаева. Тlаккха ялата доза́л, комбайнера тайпан цlи журнала тlа дlа а яйтйя. Хьасана кхитанаш лу. Комбайнерагара Гучигов Мухайтагара хьатта Хьасана 2420 килограмм ялат хьаденилга тешал деш да из.

Камаева дaь йоаяно пийтарча журнала тlа ду Кабанова Верас я.

— Хьадена ялат цхьан журнала тlа дlаяздича дала пи? — хаьттача:

— «Тешa-м теше, хlаьта а ца хьожаш я ма lе», оалаш иеца да эрсий. Хьусен а гlалат вала мег. Хlаьта оаха шийне дlаяздеш хилча хьатlаккхухьача ялата учет лелаелга тешамегlа хургда, — жоп лу Верас. — КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленум хинначул тlехьагlа къахьегама дисциплина чlоагlъяран кулга цlена боацача малаца къовсам „доаттабаран къаьстта йоакхо ю тха боахаме. Халкъа тlахьожамхой йиъ пост я ялат чуэцача юкъа совхозе вlашагlъеала. Царех цаl — укхаза. Вож кхоъ — ялат мел цlена чуэц хьожаш, из кхай тlара хьатта, укхазара элеваторе дlакхухьачар мел цlена болх бу тlахьожам доаттабеш я.

Сихдаь деш да хьатта ялат цlендара, из доагъадара балхаш а. Йиъ машина я из болх беш. Царга хьожаш механика Саидов Абуязида кулгалду звено я.

— Кхоалагlа ди да ялат хьаэцаш хьатта коллектива болх бу. Цу юкъа цкъа юкасепали машинаш. Цунах тамаш а йиц аз. Хlана аьлча, уж тоаьраш а Саидови цуи новкъостийи ба. — йоах хьатта заведующе Элипханов Мовле.

— «Хьа мел кхедаьр — лораде!» аьнна лозунг ши дий шуш. Цу тlа яздаь дешаш дизза кхоачашдара фу ду оаца, — хаьттача.

— Хьалха хинна кхоачамбоацараш кхеслургдоацаш цхьацца хувцамаш даьд оаха хьатта. Масала, оахка, ялата тlа цхьакха тайпа кхоалде а ядар. Догlа дийлхачул тlехьагlа доацалоре ялат. Хlаьта из докъадеш дукха ха а ияз а боабора. Кьыча тайпара да ухк шера. Керда хьалтьача кхоалленашта кlала ду хlана ялат цlендара, докъадара балхаш. Цул совгlа, ялат доаттадара керда партlетта помещенеш а яьй, — жоп делар Элипханов Мовле.

Дика тоабаь ба хьаттара кхай тlа бода никъ.

Ялат хьоккаш я ялх комбайн.

Кхай йиетто вагончик латт, ялат чуэцара совхоза штаб чу йолаш.

Укхаза ва совхоза партийни организаце секретарь Гандаев Турпо Сайх-Ахмедович. Совхоза халкъа тlахьожама группане, хlаьта социалистически яхьа итогаш ера, хьалха балхацара моральни материальни безам совбаккхаре бекхтоккхаме йолча звенона кулгалдеш ва из. Штабе ва совхоза директор Герзелиев Тапа Сираждинович а.

— Дукха дац тха ялат, дерригa а — 430 гектара тlа. Цунах 120 гектар мукх бер. Боахама йиъ комбайна цхьан дийнахьа хьекха баьккхар оаха из. Цхьабакъда, хьенначул тlехьагlа догlо бола а баь из оардаш цкы ди доадир. — дуьц цо. — Кlа а хьакхари ардари къаьсtа долаш чуда дага дар тхо юххьанца. Цхьабакъда, лийрхlар чакхдаккха вlаштlехьдаргдоашияге гуш да хlанз. Тlехьарча хана каст-каста делхача догlаша ах дийнахьа мара болх байтац. Хlаьта кlа боарамал тlех кхачаш латт. Дика ялат хьакхаре ардари цхьана долаш чуэца соцам баьб штабо.

«Гудермесский» совхозера ши комбайн а я хlанз укхаза болх беш. Комбайнераша, ялат чуэцача даакъа лоацача кхьчар иштта болх бу хьахьокх штабе хьалтеха йоалхача къахьегама листокаша, «молнеша». Балха вордааш кхоачаш ва еш цхьаьгкха вац. Хlаьта комбайнераштa юкъе хьрвача яхье хьалха Абдулаев Ахьмад ва, цул дукха тlехьабусаш бац Гучигов Хьусен, новкъостала «Гудермесский» совхозера вела Талхигов lумар. Шофераштa юкъе яхье хьалха латт Юсупов Хьасан, Садыков Мехьди, Ватищев Султан, Ибрагимов Мохьмуд.

— Барзl дийнахьа хьувгьам чуба, аьнна денна дош кхоачашдулургдий совхоза коллективага? — хаьттача:

— Хийцда, — жоп делар Гандаева .— Кlа хlанзале 80 гектара тlара хьекхад оаха. Хlаьта хlара дийнахьа 60 гектара тlа бу из болх. Планал 1,2 центнер мара дукхагlа дац чуэца ялат. Баьгьда, цунах а довккхал ду оаха. Хlана аьлча, ялат хьузкъаш цунна эгара дукхагlа хий эшача хана ерьа лаьттар районе. Хlаьта ялат дlадийна кхаш хий дуллаш дац тха.

Планагlа паччахьалкхенна ялат дlадала деваш яц совхоз. Иштта из доллаше а. Кхачан программа кхоачашъеча доккхагlа даакъа юкъедахьа безам болаш, укх шера Даьлекна 250 тонн ма бола ялат дlадала дага я цу [illegible].

Йоакхо ю укхаза доагьаре а. Масала, гурахьа дlадийна ялат чуйца мукъадьиначa 90 гектара тlа рапс, 120 гектара тlа силоса хьажкlаш дlаюергйолаш я боахаме.

Цхьабакъда, цхьа кхоачамбоацар нийсдолийт ялат чуэцаш боаххачар. Сов лакха хьокх ялат. Из гlалат ма хулла сихагlа дlаданккха деза. Хlана аьлча, кхьдар поапача хана ча а дика доагъар да.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДЕРРИГА БАЛХАШ—ЦХЬАН КОМПЛЕКСАГIА

2200 гектара тlара из бола ялат чуэна дезаш ба Грозненски района «60 лет Октября» яхача совхоза механизатораш. Цох хьалха чуэца болабьаб мукх. Хьакхари ардари цхьана а долаш из оардаш пхийтта комбайн йоал кхай тlа. Беррига чуэца безар 1300 гектар болаш 27 июнь хьатlаотташ 730 гектара тlара мукх чуйца баьккхаб.

Болх бе йиш йолаш укхача деноех из хулла пайда эца гlерташ социалистически яхье а баьнар къахьег совхоза комбайнерашеи Грознерча «Сельхозтехника» транспортни предприятера цига командировке баьхкача шоферашеи. Хlаьта царна юкъе къаьстта белгалбаьннаб комбайнераш Хидаев Махьмад, бежарий Хасанбоагlар Яхьъян Лабазан, Умаров Халим, Висаитов Шираани, кхьбараш. Юкъера лаьрхlача 140—150 процент кхоачадо царех хlаране дийнахьара балха норма.

Укх шера доагъара лаьрхlа кхы цlаьхха культураш хьалкхеяра ялат чуйца доаллаше а мукъадаьнна лаьтта ала доладу иза болча тракторашца. Балха вордааш дика тlехкхоачаш а еш хlара дийнахьа 90 гектара тlара лаьтта оах А. Носаева, С. Установа, А. Эльбазурова.

Цар кийчлаьча лаьтта хlанзале 200 гектара тlа хьажкlаш дlайийнай. Уж дlаювча къаьстта оасарле лаьха йолаш къахьег совхоза дикагlйолча механизатора Дабагаев Туркос.

Ворхl-борхl дийнахьа дерриге ка бола ялат, чуйца дезаш лерхlаш ба совхоза кулгалхой.

С. АУШЕВ.

«Союз Т-9» никъ беш да

ТАСС хоам

Космически аренашка тоххаша дара программе хьакха 1983 шера 27 июне московски ханах 13 сахьатера 12 минути яхача Советски Союзе урагlа дахийтад хема командир Советски Союза Турпал СССР летчик-космонавт полковник Ляхов Владимир Афанасьевичи бортинженер Александров Александр Павловичи чуъоагlача дикалла лехкаш дола «Союз Т-9» яха космически кема.

Никъ бара программагlа лаьрхlа да «Союз Т-9» яха кема «Салют-7» — «Космос-1443» яхача орбитальни комплексагlа дlахотта.

Леккаш болча комплекса борта тlа кийлаш кхочийдергда lилмай-технически медико-биологически тохкамаш а эксперименташ а.

Космонавтий Ляхови Александрови могаш-маьрша ба.

«Союз Т-9» яхача кема командир Советски Союза Турпал СССР летчик-космонавт полковник ЛЯХОВ Владимир Афанасьевич

Советски Союза Турпал СССР летчик-космонавт Владимир Афанасьевич Ляхов ваьв 1941 шера 20 июле Ворошиловградски областерча Антрацит яхача городе.

1964 шера Харьковски лакхера военни авиационни летчикий училище чакхъяьккхачул тlехьагlа тlема-фегарча низашка гlуллакх деш хиннав. Массехк тайпара самолеташ lомаьй. «Цхьоалагlча класса военни летчики» «Кхоалагlча класса летчик-толккамхой» яха квалификаци йолаш ва.

В. А. Ляхов — 1963 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член.

1967 шера Владимир Афанасьевич дlаязваьв космонавтий отряде.

1975 шера космонавташ кийчбеча Центре балха волалаше В. А. Ляхова чакхъяьккхай Ю. А. Гагарина цlерагlа Военно-воздушни академи.

175 дени бийсанех шийй эгара хьалхара космически никъ баьб Владимир Афанасьевича 1979 шера «Союз-32» яхача кеман «Салют-6» яхача орбитальни станцеи командир волаш.

«Союз Т-9» яхача кема бортинженер АЛЕКСАНДРОВ Александр Павлович

Александр Павлович Александров ваьв 1943 шера 20 феврале Москве.

1964 шера Советски Эскаре гlуллакх даь ваьннача тlехьагlа конструкторски бюро болх беш хул А. П. Александров.

1969 шера чакхйоаких цо Баумана цlерагlча Московски лакхерча технически училища сайрайнаре факультет.

Даакъа лоацаш хинав космически аппаратий управлене системаш кийчъеча.

А. П. Александров — 1970 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член.

Космонавтий отряде дlаваьв 1978 шера. «Союз-Т» яхача леххаш йолча кемал «Салют» яхача орбитальни станцеи программагlа кийчвалара йола йиза курс чакхъяьккхай.

Нх. П. Д. Радионовна, А. Л. Цатурова, М. Д. Шахбиева Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота елараx дола

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Энергетика даькъе доккхий гlуллакхаш карагlдуьларах, республика общественни вахаре хьинаре даакъа лацарах Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота [illegible]:

Радионов Павел Дмитриевича — «Грозэнерго» РЭУ «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприяте мастера.

Цатуров Анатолий Леонтьевича — «Грозэнерго» РЭУ «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприяте ремонтно-котельни цеха слесара.

Шахбиев Магомед Дагаевича — «Грозэнерго» РЭУ Малхбоалехьарча электрически сетий Червленски участка электромонтера.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный,
1983 шу, 27 июнь.

Нх. М. Л. Миронова, Б. И. Рудницкий «Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни энергетик» яха сийлен цlи яларах дола

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Энергетика даькъе доккхий гlуллакхаш карагlдуьларах, республика общественни вахаре хьинаре даакъа лацарах «Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни энергетик» яха сийлен цlи йойла:

Миронов Михаил Лукьяновича — «Грозэнерго» РЭУ Малхбузен электрически сетий электрослесара.

Рудницкий Борис Исааковича — «Грозэнерго» РЭУ управляюще заместителa.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный,
1983 шу, 27 июнь.

Вай поалахой болча

ДОТТАГIЛЕН КХАЙ ТIА ХЬЕЖАШ...

Бlарго чу ма лоаца шера дада колхоза кхаш. Хоза хет Маржана царга хьежаш латташ, къаьстта бlаьстал замалахьа. Шийй тайпара хул цу хана цар тlара хьаухa хьаш. Ахархочун йоакхово кхы а кlаьдаь, хьаьвдаь хул лаьтта. Тlаккха фу дlаде болалу ахархой. Из къахьегама цlей а хиле дlаотт. Хlаьта, Маржанар колхоза кхашка, 1983 шера 25 марте хинар дукхьал къахьегама цlей хинна lацар, из доттагlала цlей дар. Вежарашка йолча шин республика — Къулбеседа-Хlирийчеи Нохч-Гlалгlайчеи доаллаха йдача Пригородни Назрановски районий шоайла социалистически яхь лелаеча Ленина цlерагlча колхозеи «Экажевский» совхозеи вахалаш бар цига доттагlлеи кха дlаде вlашагlкхийтта.

Бенбузаровай звеной кхайна гаьна доацеш цхьана коартолаш дlаюьш бар Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни механизатор Угурчиев Iамархан, Пригородни районе цlе хеза коартолаш лелаеш Доргузов Петр, цар гlончий Ибанилов Руслан, Касаев Руслан.

Цу гlуахо дог хьесташ [illegible] лаьттача гlалгlай йоlа дегаухар тхьовра lуьрийна шоай боахаме доттагlлеи кха дlалера хетаяь митинг хьаеллаш шоай колхоза парткома секретара Саваев Физар Александровича даь къамаьл.

«Ма дика хlама я-кх доттагlал! Из да-кх яхь лелаеча шин боахама экономика, культура дегlаккхувлара гlо дер, тайп-тайпара мотт бувцача вахa юкъе дега йlовхал хьакхоллар», йоахар Маржана уйлаша. Тlаккха цунна дагадох 1982 шера бlаьстал кхашкера балхаш дlадоладеннача хана шоай колхоза удобренеши запасни оттамаши а еша «Экажевский» совхозо даь новкъостал. Доттагlаша гlо дарах тlедьа ца бусаш ялат, коартолаш дlабийна баьлар колхозахой. Хlаьта шийй эргlана экажевцанта вlаe хьажкlаш елар, ялат чуэзача хана гlо де 4 комбайн хийтар Ленина цlерагlча колхозо. [illegible]

дlа-юха ма цар. Цунна шерлу доттагlлеи букlамаш, хьахул кхы а керда доттагlий.

Иштта Маржана дагаух эгара хьалха ше цу кхай тlа бахха енача хана, колхоза кхашка болх беш хиначча хlирашна, гуржашна, кхьчa къамех болча наха ше безаме тlашар, цул тlехьагlа цхьй нарца тоссадена доттагlах.

Ши бутт совгlа ха яьнна цу хана дена. Говашка кхоачаш лаккъенна дог хьесташ латт хlанз цу доттагlлеи кхай тlара коартолий сийна баьцаш. Хlана а хьалха да цар мел хьувкъам нурбa ха. Из гуралье уж хьалъхача хоарга. Баькъа, цхьакха ла бокъонца хоеш. Кагийча хи тоатолгаша вlашагlа а кхийте цхьа доккха хий хьакхоллаш санна, цу колхозе къахьегача тайп-тайпарча къамех болча наха: оагlох оагlуа а теха хlирашна, гlалгlашна, гуржашна, эрсашна, татаршна [illegible]

нер ялат, 156,3 центнер коартолаш чуерa колхозо. Хlаьта, цу шера кlара lаттагара яьккхар 2330 килограмм шура. Кхы а доккхагlа да 1983 шера цунна хьалхашка латта декхараш.

Шоай дош кхоачашдара яхье баьннача лаьттен хьайбаши леладераштa юкъе хьалхалаттарех дуаццаш эгара а хьалхарчарца коммуниста Бенбузарова Маржана цlи яьккхар парткома секретара.

Доккха хьинар, опыт йола звеньевой я Маржан, звеньевой-универсал аьлча нийсагlа а хургда. Дукхьал цхьа культура кхеь lац цун звено. Цо кхеш хьажкlаш, коартолаш, баьцадараш. Агронома санна йова цунна уж кхеяра технологи. Цхьаккха а цу дlадахийтац плав тlехкхоачаш ца еш. Вешта, из цаl хинна lац тха боахаме лакхаре хьекхамаш гойташ болча колхозой. Царех ба Лебиев Хизар, доярка Октябрьски Революце, Къахьегама Цlеча Байракха, «Знак Почета» орденаш лелаю Алборова Сона, 1982 шера социалистически яхье котъяьнна Яндиева Зина, кхьбараш.

...Школа чакхъяьккхачул тlехьагlа цу колхозе балха йоагlа Бенбузарова Маржан. Цу хана а дlахайтар цо ше дика ахархо хургйолга.

Из деррига а ца зувши теркал ца деши дисанзар колхоза кулгалхоиа. Кхетадир кхаь-диъ шера колхоза кхашка lоаль опыт йолча цу хьинар долча йоlа бlарччача звенона кулгалдулургдолга. Массане а цхьа барт болаш тхьо совгlа сагах латтача звенона керте оттайир комсомолка Бенбузарова.

Хьалха санна доацаш халагlа дар тlаккха Маржана хьалхашка латта декхар, боккхагlа бар бехктохкам. Из цо кхетадора. Беррига низ, хьинар, кхетам дlалора звеной [illegible] кулгалхо.

Цхьабакъда, халонех бlуккъожабаь тlехьашка боалийзар уж. Деррига а дар цу шера хьайкъа хьажкlаш коартолаш чуяра. Хlаьта, цу шера плани социалистически декхараш тlехкхоачадир Маржана звенос.

Цу хана денз хlара шершера дика хьувкъам чукхухьаш хьайоагlа Маржана звено. Хlаьта, укх цхьайтталагlча пятилетка кхоалагlча шера хlара гектара тlара 200 центнер коартолаш, 150 центнер баьцадараш, 50 центнер хьажкlаш чуэца лерхlаш я звеньевой. Из декхар Маржана кхоачашдергхилара шеко йолаш бац колхоза кулгалхой. Цунах тем, цул сий ду колхоза коммунисташа берригача колхозахоша. Цар хержай из Къулбеседа-Хlирей АССР Лакхехьарча Совета депутатала. Цул совгlа из я КПСС обкома членалла кандидат, колхоза парткома член. Докхача хьинарцеи шеначa дегацеи кхоачашду цо уж общественни декхараш а. Къахьегамах дахза хул цун хlара балха ди. Дерригача хальа гlуллакх а хинна дlаетта йола мехка [illegible]

Ю. КУРСКИЕВ.

БОЛХЛОЙ КЛАССА — ТЕШАМЕ НОАХАЛ

Парте Грозненски горкома IX пленумера

Город Грозный дегІаена индустре база, дукха лаьрхІа юкъера дешара заведенеши профессионально-техническ училищаши хиларца Нохч-ГІалгІайчена лакха квалификаци йола болхлой кадраш кийчъяра бокъонца йола цхьоале я.

ХІанэ города предприятешкарча болхлоех 70 процент баран лакхерен юкъерен дешар дийша бамина ба, царех 38 эзарне «Коммунистически къахьегама ударник» яха лакха цІи лелаю, хІара якоалагІа вола болхло моллагІа дале а цхьан дешара юкъеэза ва. Дешара боарам лакхагІа барех 3,5 эзар болхлой агитатораш, политинформатораш, лектораш, пропагандисташ болаш шоай коллективашна кхетама болх беш ба. Къона болхлой балха а вахара а гІулакхий йоакхо еш ва хьехамчий декхараш кхоачашдеш вола ворхІ эзар кадрови болхло. Цу тайпара даннеши цифраши кхийлар укх деношка парте горкома пленуме «Республике мел дахача къамех халкъа боахама эша лакха квалификаци йола болхлой кадраш кийтъелга дІахо тоадара, халкъашта юкъерча интернациональни вошалех доттагІалех уйланца царна кхетам балара областной партийни организацена хьалхашка латтача декхарех» яха КПСС Нохч-ГІалгІай обкома IX пленумо дІадехарашнара хьадоагІача города парторганизацей декхарех доклад яьча горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Укх тІеххьарча итт шера общественни производствана кхы тІа а юкъеэзаа 22,5 эзар саг. Массови профессех вола 3,5 эзар совгІа саг кийчву юкъарчал йоацаш предприятешка индивидуальни бригадини хьисапе. Алхада иттлагІча пятилетке профтехобразоване системе гІоллех курсови комбинаташех 90 эзар къона болхло кийчваль, царех хІара нхоалагІа вар хоххени гІадгІаахэ а волаш.

Дукха болхлой партийни, советски, профсоюзи, комсомольски халкъа тІахьожама организашка херже хиларца, цар балха гІулакхаш чакхдоахача хьинаре даакъа лацарца идейно чІоагІлу, вахаре денало никъ лувцаш хул. Ишта къахьегамхой собранешка, даим болх беча производственни совещанешка шерра даакъа лацарца тІа-тІа айлуш боагІа кадрови болхлой производствана доал дечара лоархІам. ХІаьта социалистически демократи даим дегІаухаш хилара цхьаьккха цхьа тешал да укх деношка СССР Лакхехьарча Совета сессе чІоагІдаь йола къахьегама коллективаех дола Закон.

Укх тІеххьарча шерашка парте горкомо, райкомаша, юххьанцарча партийни организацеша дукха дукхагІа теркам тІаахийта лаьнай къахьегамхой сакхетам лакхбара, хаьдда гІулакхаш белгалдаьхад вай вахара ерригача оагІонашта интернационализаци елга, кадрашта правственни кхетам лулга эргадоаннхаш тоадара. Тоаденнад партийни дешар, къахьегамхошта политически, экономически знанеш лулга.

Дика хувцамаш хиннад къаман болхлой кадраш хьалкхеча. Тахан города ерригача предприятешкара, организацешкара коллективаш дукхача къамий вихалех латташ я. Болхлой говзал лакхъяра, цар кхетам лакхбара бокъонца йола школаш а хинна дІаэттай «Красный молот», СССР 50 шу дизара цІерагІча химически заводий, «Оргтехника» объединене, ишта кхыйола дукхача къамий вихалех латта коллективаш.

Городе бахача берригача къамий вихалех лакха квалификаци йола болхлой кадраш кийчъяра, уж интернационални вошалех халкъий доттагІалех уйланца хьалкхеяра даькъе Іоаьча опыта боагІа мах а беш пленумо белгалдаьккхар, цу гІулакха тІаберзабаь беча балха боарам КПСС XXVI съезда, цул тІехьагІарча КПСС ЦК Пленумий решенешка, КПСС ЦК Генеральни секретара мов. Ю. В. Андропова къамаьлашна хьаоттадаьча дІадехарашка хьежжа ца хилар.

Цхьайолча предприятешкара болхлой квалификаци цар беча балхо дІа ма деххара лакха яц, из Іатаъ бухсоциаш хьахулаш долчоа. ХІаьта еча браках 70 проценташ йолача оборудованех 30 процента яр из бахьан долаш кийсуш а да.

Халкъа боахам, эгара хьалха цул керттера доакъош моттигерча къамех йолча квалифицированни кадрашца Іалашъелга кийсеи хаьддан оттадара хьакъехьа хІана а къоастаданза дукха дешаш да. Города производства керттерча доакъошка кІезига ба нохчийн гІалгІайн. Цхьайолча предприятешка уж цхьа процента мара дІанхачеш.

Цхьа юкъара декхар кхоачашдара чІоагІа кхотеенна, даим шоай барт-цхьоагІо чІоагІъеш болча дукхача къамий вихалех латтача шоай коллективах СССР 50 шу дизара цІерагІча химзавода слесарий бригадира М. А. Макаева. Заводе къонача болхлой йоакхо еш ва 289 хьехамча, аьлар цо. Духхьашха балха вехача къонача сага цу сахьате кадрови болхло тІачІоагІау. Из къонавар балха декхара къайлевашта дуктІаваьнниа Іац, цо завода коллектива эздий традицеш а шерра цунна довзийташ хьехам лу. Бакъда, кагирхошта интернациональни кхетам балара даькъе хьехамчий гІулакхех даим хила ма доагІар хьахул, аьнна ала йиш яц. Из декхар кхоачашдергдола нах белгалбоахача хана эгара хьалха теркалдер саг лакха говзал йолаш хилар да, хІаьта эшар дахара а баьха а йоккха опыт йола, педагогикая психологеи лардаш йовзаш вола, идейно-политически дегІавена саг ва. Цудухьа цо предложени елар хьехамчий дешар дерттІа вІаштІехьдаккханза, цар балха опыт дІа-юха эцилга шерагІа доарждаданза, уж морально а материально хестабанза баргбац, аьнна.

Швейни производственни объединене хІамаш тегачо С. Н. Акименкос шийкъамаьл хетадаьдар бригадни хьисапе къахьегам вІаштІехьбаккхара. Къахьегамах алапи лулга хаьдда оттадар духьа бригадаш хІара яр шийкъаьст-къаьста операцеш чакхйоахаш йолча звеньях йийнъай. Цу дерригне айбаьб болхлой бухсоциаш хьахулаш долчунцара, керда операци караерзаяра, продукце дикал лакха хилийтара бола безам. Из дика гуш да мастерий Е. В. Конаревай, К. И. Ахтеньевай бригадий балха хьокхамашка хьежача. Укхаза дикка лакхъеннай къахьегама овсарле, хьаэца алапи, хІаьта балха тІа нах хувцалуита вІаиргденнад.

— Оаха шефство лоаттадеча № 3 йолча школас тхоаш долча ЭВМ лабораторен слесарех балха лардаш йовза дешархой баьхкача дика хет тхона, бакъда, школа йистеяьккхачул тІехьагІа царех наггахьа саг мара вагІац тхо долча, аьлар ГрозНИИ опытни завода установка начальника Х. Х. Чапаловас. — ХІаьта цхьайолча школашнара дешархой проводниний, кассирий болх Іомабеш ба. Уж а эшаш ба, бакъда, сел дукха-м безац. Дешархой профориентацех, ПТУ яьккхараш балха тІа дІачІоагІбарех, цу даькъе долча цІенхаштта долча кхоачамбоацарех лаьца шедувцаш цу дешах лаьца дика кийчъяь конференци чакхъяьккхача бакъахьа хургьяр, аьлар цо.

Таханарча болхлошта когаметта дІаоттаргдола новхал кийчдеча долча даиза дикарашта, кхоачамбоацарешта терко тІаэзар парте Заводской райкома хьалхарча секретара Д. К. Тарасова а. Школе деша дагІа бер во дешаш е хала оамал йолаш хуле из ПТУ дахийта деза, яхаш хул хьехархой. Нагахьа санна из цига кийслой цун дерригача дІахорча гІулакхий кхел къоастаер мастер ва. Оаха анализ яьй «Грознефтеоргсинтез» объединена кадраш кийчъеча тхоай яхаь училища 98 мастера професионални кийчон. Царех 40 процент вар мехкдаьтта чакхдахача къахьегамза ва, царна юкъе вІалла бац ала йиш я вайнахах бараш. Училищаша базови предприятешца лоаттабу вувзам мела ба, цар материально-технически база хайра яц. Кагирхой сайренаш, производстве хьалхалаттарашца, ветеранашца вІашагІкхетараш, кагирхой болхлой классе дІаэцар, хьехамчий слеташ чакхдахар санна йола мероприятеш кІеаита а цкъаза безаме йовлаш а чакхйоахцар.

Дешархошта къахьегама кхетам балара чІоагІа аттув боалийташ школашта юкъера комбинаташ хиларах дийцар № 2 йолча школа хьехархочо Э. Д. Васяяс. Бакъда, уж города шин районе мара йолаш яц, 1979 шера горисполкомо соцам- баьбар 9 — 10-чен классашнара дешархой базови предприяте пехашка, участкашка практика дІахьош хила беза, аьнна. Ваьъда, из во кхоачашбу. Соахка вайцига 10 класс яьккхача 3054-нех балха эттараш 30,4 процент ба, вузашка — 34,3, ПТУ — 17,1. Хетаргахьа, бакъахьа хургда берхІ класс яьккхарашта дІахо школе бига бокъо уж дешарах дика кхетарга хьежжа луш хуле. Базови йолча предприятеша шоай декхараш кхоачаш мишта ду хьожаш лоаттабу тІахьожам чІоагІбе беза. Цар кулгалхой цу даькъе дечох лаьца отчеташка ладийгІача дика хургда, цу хьакъехьара декхараш шоай планашта юкъехьахьа деза цар, аьлар цо.

Пленумо дийцача дешах боагІаш бола соцам тІайцар.

С. МАЙСИГОВ.

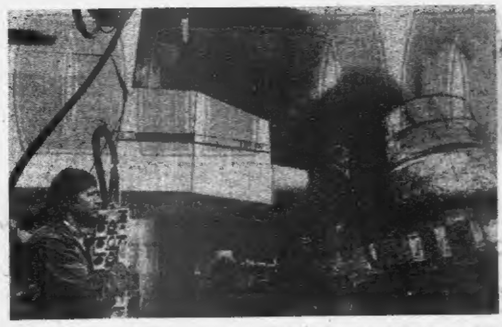

ЛЕНИНГРАД. Промышленности медицинех заказ [illegible] йола зараженни частицай ускорителаш хьалха тІехьа болх бу Ефремова цІерагІча электрофизически аппаратура Іилма - толлама института [illegible], инженераш, болхлой.

Ускорительни техникан из [illegible] а йоалаш йолча технологеи хьаеш йола продукци дикагІа хилийтара совгІа из [illegible] хІадахер Іалашъяте сиха [illegible] тиду. Болата заготовкашта дефектоскопи яра йолча цхьан ускоритело предприятена шера 300 эзарнегара 700 эзарнега кхачам совбаьла рузгьа хиду.

СУРТА ТІА: «Ижорский завод» яхача объединена цхьан цехе толлам болх беш я линейни ускоритель-дефектоскоп. Цул новкъостал [illegible] дефектоскописташ В. А. Квартальный (аьрдехье) В. Л. Алимови атомни электростанцешта йолча кадрай детор дикка [illegible] хьаш ба.

Н. ВЕРКЕТОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Планоши дов доьнноргаши

АВТОНАЬКЪАШ ДУКХАГІА ХУЛАШ ЛАТТ

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленумо керттерІ декхар хІоттарча хьалагІа транспорт вай мехка лоеф хІанэ хилар. АПН корреспондента Кубеев Михаила дехарагІа Российски Федерацие автомобильни наькъаш дегІахувлара проблема ништа юестаю дуц РСФСР автомобильни наьгьий министра заместителя Надежко Артура.

— Автомагистралий саташ шеръяро, уж даим эргайоахаш тоаяро, мовхьаш кхуьхьача машиний кизалаш соидахара гІо ду тахан эгара актуальнегІа дола халкъабоахама декхараш кхоачашде. ХІанэ укх сахьате дерригача дІа-юха кхуьхьача мовхьех пхи даакъа дича царех диъ даакъа автомашинаша кхуьхь вайцига. Автонаькъешa вІашагІйкйзай, кхы тайпа лаьттара наькъаш доацаш йола, 350 эзар нах беха моттиг, хІаьта цу моттигашка беха нах 50 миллион саг совгІа ба.

СССР хьахиина 60 шу дизаре хетаь хиначa КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совето, РСФСР Лакхехьарча Совето цхьан лаьча торжественни заседане цо доклад еш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова цІаьхха а дийцер транспорта проблемах: «Вай яр миссел йолча йоккхача пачхьалкхенна къаьстта лоархІам болаш я транспорт. Цун лоархІам экономически а, политически а, нагахьа санна хьаштдале, психологически а ба.

Дика болх беш транспорт ца хилча теттара хала да еррига республикаш сиха дегІайоалаелга а экономически даькъе цар цхьан гІулакхаш леладаьр дІахо кІоаргделга а Іалашде».

60-гІа шераш доладелча дена Къулбаседенгахьел ГаьнарчаМалхбоаленгахьел боккха тІа баьнаккхаб советски промышленносто. Хьинаре карьерзаве йолаьй гаьнара районаш, хьахиннай къона городаш, хІаьта транспорта, къоастадаь аьлча автомобильничоа, тІадехьадар къаьстта декхараш.

Малхбузен СибарегІен мехкдаьттех газа йоалла районаш сихагІа караерзаяра наькъаш эш, хІаьта кхетадеш да, уж наькъаш шоай тайпара хила деза — чІоагІа, шелало хІама дергдоацаш. ХІаьта уж дохкаш латт. Башха дукха ха йоацаш духхьала тха министерстваи массеха союзни республика тхаярш санна йолча министерствашеи, цу даькъе Украинан Белоруссеи ярцца а, Тюменски областеи цуница довзош долча областашкеи керда наьъаш даххьре хьакъехьара инициатива кхайнайр. Цу моттигера бирса климатически хьалаш тернал а деш, автонаькъаш декхара прантике эгара хьалха юкъе йоалалаьр къаьсттача тайпара сборни покрытеш йола конструкцеш. Шин шера дехкад 300 километр цу тайпара дола наькъаш. Кхетадеш да, автонаькъаш декхаро нефтегазопроводий трассашка деча балхий темпеш сихъеш хилар.

Дукха капитал чулоацаш хІама да эргача тайпара тІехе а йолаш доза дика автострадаш дехкар. Бирсача климатически хьалаша, чоалханеча лоамаи ландшафташа дІадех тешамо техника а йоккхий материальни ресурсаш а хулийтилга. Нагахьа санна шаьрача моттиге наькъа цхьан километрага дукхагІча даькъе 300 — 400 эзар сом дІадоде, ушал йолча моттиге а лоамашка цунга массехк миллион гІоргья. Цхьабакъда, цунга дІамелдахар цхьй хана юхаметта отт.

Тахан тоъал лакха я автомобильни наькъаш дехкара темпаш. Духхьала тІеххьарча шерашка пхи-шера эксплуатаце дІател тха министерства организацешна итт эзар километр гаргга керда трассаш. 1982 шу долалуш 350 эзар километр массане а вайда кийбеш дола чІоагІа тІехе йола наькъаш дар Российски Федераце. Тха республика карта тІа хьахиннад хІаьэзарча ханера магистральни наькъаш, масала Москва — Волгоград — Астрахань, Иркутск — Улан-Удэ — Чита. ХІаьта массане вайда кийбеш долча дерригача наькъий дІоахал 1,5 миллион километрал тІех дaьннaд СССР хІанэ укх сахьате.

ХІаьта а дІа-юха кхакъа дезаш дола халкъбоахама мовхьаш автомобильни трассеел дикка сихагІа дегІаух. ХІаьта из хІама хаьдда доле баьхьан долаш а да.

Мехка автопарка хІара денна тІаетталу тайп-тайпарча маркаех йола боккха низ бола автомашинаш. 5,8 кхы дукхагІа тонн мовхьаш кхухьача автомобилех вайда кийбар ховлуш да дукхагІча даькъе городашкара городашка мовхьаш кхухьаш еча перевозкашка. Перспективе ерригача мовхьаш кхухьача автомобилех 30 процент хургьй цу тайпара машинаш. Цу дерригне боаккхаш - боаккхаш совбоаккхаргба трассашта тІалатта низ, хила йиш йолчул совйоахаргья наькъа тІерча покрытена тІара нагрузка.

Наькъаш ца тааххийтара, царна модернизаци яра, уж шердара деша чІоагІа теркам тІаухийт партеи правительстваи. Кхо шу хьалха тІайийнабар КПСС ЦК, СССР Министрий Совето «Мехка автомобильни наькъаш дехкилга, царна ремонт елга, хьожилга тоадара дезача гІулакхех» бола соцам. Наькъаш дехкарашта хьалхашка оттадаьд доккха а чоалхане а декхар — 1990 шу тІакхоачаш магистральни наькъий опорни сеть хьаеллеи тІехе эргалькхиа товелгеи керттерча даькъе чакхдаккхар. СССР Кхачан программага хьежжа цу шерашка юрташкарча моттигашка дикка деза 280 эзар километр керда наькъаш. Дерригача лоархІамегІарча наькъий тІехе чІоагІача хІамах хьаяро йиш хулийтаргьяр. СССР Іилмай Академе экономика Институто даьча лоархІамех, перспективе лелача состава балха овсарле дикка лакхъеи берригача мехка эша автомобилаш 1,2 миллион кІезигъеи.

Кхетадеш да, цу тайпара дола масштабни декхар комплексно къоастадe деза. ХІаьта из кхоачашдара юкъе йоай гІишлон материалий Министерство, строительни, наькъий, коммунални машиностроене Министерство, химически промышленноста Министерство, кхыяраш.

Цементно - бетонни тІехе а йолаш дола наькъаш дехкача хІанэ укх сахьате пайда найбу кердача боккха низ болча техниках. Уж а никъ булача моттиг кийсалан наькъа тІа ІотІабуллача тІаьсожалаш автоматически регулировани еш йолча лакха механизировании машиний комплексаш. Никъ биллара балкий сухьа 1 километр бІаьхен 7,5 метр шерен никъ цхьан балха дийнахьа буллаш лакхъеннай. Къаьсткъаьстача кердача магистралаш тІа хІаннзе а долаш да кердагІа йола регулироване система а йолаш дола 4—8 полосий машинаш лела даьккъа.

Цул совгІа, оаха шерра диагностика ю наькъашта. Нагахьа санна асфальтированни шоссейна тІера кийса йоаца моттигаш, кІоагеш керттерча даькъе керда тІое ІотІа а билле дІадоахаш хиннадале, хІанэ маьхерча гІишлон материалий кІаахара тІое ца таалхийтара тхо регенерацие методага даьннад. Керда машинаш — регенераторш хІаннзе а болх беш я Москве. Кастта арайргья уж кхыча городий улицаш тІа а.

Автомобильний наькъаш хІинзарча кино дІалехарашка хьежжа а йІаьххача хана дахаш а хила деза — цу лостамагІа болх беш а да тхо.

(АПН).

САТЕМ БОАЦА САГ

Ер шоллагІа шу да Картоева Махьмаде Маржане мехкдаьттан газе йоалача «Малгобекнефть» орса тарие силаде мугІарера болхло йолаш къахьега. ХІаьта Маржане болх бу за-м тхьаь тоннъ шера тІех а.

Цун мара Османа цхьаьэа цунга, тоьарга хьожа, хІанэ дезал ма ийгйчбей, эшаш хІама а ма лаьд вайне, седаІа хьайна. Цу тІа аттачарах а бац Маржане болх. Дийнахьа сарранца хьекъ шуша чуйола хьалаш мехниэ тІа йотта атта ма лаьд...

Тха районе а «Ачалуки» яхе минеральни хий ду завода марзе хий доакхха цахи. Цу духье уллаче хІара дийнахьа хьар санна эзараш, эзараш масса шушаш ва. Из дика кхета а дела, хьайнаьа къахьегарин силаде болхлоче Картоева Марьяне цуъ новкъосташи.

Шоай дезал а къахьегама тІера боаца хьахкабаьб Османи Марьяне. Цар вошагІа вола во! Суйтан Уренгой-Помары-Ужгород яхе газопровод буллача болх беш ва, шоллагІа вола во! Саллан Байкало-Амурски магистраль буллача къахьегаш ва. ХІаьта кхоалагІа вола Сулумбик духьала Боацаш Советски Эскаре рa цІе а вела, хІанэ Кемчатке комсомольски гІишло хьалъеча хьинаре даакъа лоцаш ва. Йоl Аьсет «Малгобекский» ноха комсомолье комсан езда я.

Маржане йоах: «Сона мага болх ца беш сатийна эгІа, къахьегамаш мара ларшІац аз сай ирза».

Дукха да Картоева Маржаеа хьайнаца къахьегам белгалболаш тийна маьхера совгІаташ, сийлен грамоташ, яьхабаркалаш. «Коммунистически къахьегама ударник» бола цунна еннай Ленински юбилейни «За доблестный труд» яха медалаш.

Са белгалбоале безам бар Картоева Маржанеца цхьана хьалала къахьегаш бола болхлой. Уж ба Точиева Моалитхен, Мархоева Зина, Хашгырова Люба. Бизов бола кхалнах-къахьегамхой ба ера мергарга царех.

С. ТЕМИРХАНОВ. «Малгобекский» ниссовазе ниниир.

РСДРП II съезда 80 шу дузаш

ТУРПАЛЧА КЪОВСАМЕИ БИРСАЧА ТОХКАМИЙИ НИКЪ

1983 шера 30 июле 80 шу дуз РСДРП II-гІа съезд хьажийлача дийнахьа дена. Российски социал - демократически болхлой парте дезтаьа шу дизар йоккха событи я Советски Союза Коммунистически парте вахаре, вай мехка халкъий вахаре, дунен халкъашта юкъерча берригача революционни болама истори чухья. Цу съезде вІашагІъелляй кхы бола болхлой класса революционни марксистски парти, II Интернационала реформистски партел принципиально эргашагІа йола керда тайпа парти. Из историчесіш да белгалдаккхар духьа «РСДРП II съезда 80 шу дизарах» лаьца соцам баьб КПСС ЦК-ас. Цу тІа вІашагІтехай КПСС йоккха опыт, хьадийлаш хІанзарча этапера парте гІулакхаши декхараши.

КАПИТАЛИЗМ ший лакхерча тІеххьарчен, дегІаахара империалистически стадега яьннача хана, пролетарски революци хиланза ярвйоацача кхаьчача, хана, дунен халкъашта юкъерча болхлой боламо гола тохача ханна йолаенна яр РСДРП II-гІа съезд. Империализма ерригача вІашдухьенний юкъметтера пункт яр Росси цу хана, Іазапа деррига — капиталистически, феодальни, къаман — тайпаш, шоай эгара аккагІа йолча формеха цхьан метте чугулденна а йолаш. Пачхаьа самодержавена духьала гІатташ латтар шийца низ бола цхьоагІонхой — къахьега ахархой — а болаш йола дунен тІа эгара революционни российски пролетариат керте отта езаш хинна сийлаьь - йоккха халкъа революци.

ГІатташ латта халкъа революци бизвача низаца тІаэцара денал дола ший революционни парти ца хилча яргйоацаш яр Россе пролетариат. «Революционерий организаци хьаял оаш тхопа, — яздаьд В. И. Ленина, — тІанкха оаха Росси тІакІалтІа кхоссаргья». Цхьабакъда, цу тайпара парти Россе хинналц, из хьае елаш яр. Из декхар кхоачашдир В. И. Ленин керте лаьттача революционни социал - демократаша. Цар вІашагІделлар революционни теоре цІенал бахьан долаш оппортунизмана духьала, марксизм творчески дегІайоаллар духьа, денал дола пролетарски парти хьаяр духьа лоаттабаьча къовсама байреих лакха айль дола эгара хьалхара эрсий юкъара «Искра» яха марксистски газет. «Искро» идейно йохайир «экономизм», партийни программа революционни проект оттайир, моттигера ерригa партийни комитеташ шийна гоннахьа кхотайир, цу тайппара кийчдир болхлой класса революционни парти хьаяра хилаза дагрдоаца хьалаш.

1903 шера 30 июлера 23 августе кхаччалца хилар РСДРП II-гІа съезд, хьалхагІа Брюсселеи тІаккха Лондонеи. Цига шоай вникалаш бохийта хинаб 26 социал-демократически организаце.

Съезда бокъонца кулгалдер В. И. Ленин хиннав. Съезда бюрона юкъе херкав из, цкъа санна дукхаза а председателалла даьд цо заседанешка, съезда программни, организационни, мандатни комиссей член хиннав. Нагахьа дар ца дусаш ден повесткa тІарча дерригача дешаех лаьца къамаьлаш даьд цо, оппортунисташта меттахьа тохаш а бокъонца бола революционераш шийна гонахьа кхотабеш а. Съезда протоколашка дІаяздаьд бІаь совгІа къамаьл даь, замечани репликеи цо аь хилар.

Съезда лоархІамегІара гІулакх хиннад «Искрай» редакце оттаяь проект а йолаш йола РСДРП программа тІаэцилга. Цу проекта керттерча, принципиальни положенешта духьала баьннаб «экономисташ», бундовцаш, кхыбола оппортунисташ. Программана юкъера дІаяккха гІийртаб уж пролетариата диктатурах йола пункт, деррига аграрни даакъа, шоай мукъагІа хилара къамаша дІаеха бокъо, кхыйола положенеш. Шоай реформистски тоадараш юкъедахьарца программа деррига маІан хувца, цул чулоацам араккосса гІийртаб оппортунисташ.

ЦУ оппортунистически предложенешта ходам боллаш духьала ваьннав В. И. Ленин. Оппортунисташа увттадаь деррига бахьанаш парх аьнна доха а даь, гадаьккхад цо искровски программа, болхлой класса парте бокъонца марксистски, революционни хинначa программа.

Программа тІа а яйца, В. И. Ленина оттаь проект а йолаш хинна парте устав дувца йолаеннай II-гІа съезд. Ленински устава духьала баьннаб оппортунисташ меттел, Мартов керте лаьтта бІубенна боаца искровцаш я. Къаьстта чІоагІа къувсаш йийдай парте членалах йола устава хьалхара параграф. Ленина оттаьча параграфо яьхад, парте член хилча, парте цхьаьа организацена юкъарчал доацаш даьккъа доацаш хила веза. В. И. Ленина яьхад, парте хьачуйбе беза цунца хила мегаргбола, болхлой класса гІулакхаш бахьан долаш шоаш ца кхобеш къовсам лоаттабергбола, нахa юкъе хІара денна болх бергбола нах. Ленина яьхача тайпара бІубенна йоица, кагий-буржуазни элементаш партийни мугІараштa юкъе ухийтаргйоаца духьале а хинна дІаэттай хьалхара параграф. Парте денал, цІенал лорар, парте членa цІи тІехь - тІехьа лакхагІа айяр — ишта хиннад В. И. Ленина лийрхІар.

Ленински формулировкина духьала лаьннхача Мартова формулировко яьхад: член хилара кхоачам ба партена гІо деш а цун цхьан организаце кулгаллеш а хуле. Цу тайпарча хаьдда йоацача формулировко парте маІараш шерра хьаеллаш хиннай оппортунисташтен кагий-буржуазни элементаштен. Цу формулировка овлангара айп сенах латташ хиннад аьлча, из латташ хиннад, ший безам мел бар парте хьачува цо мегийташ хиларах. МоллагІа гимназист, моллагІа буржуази профессор ше парте член ва аьнна хьаккхайнаде а, цун цхьанна а организацеца болх ца бе а, партийни дисциплино яьар ца де а мукъа хиннав. Ший хьаштдар парте чуводаш йола система хулар цунах, цхьац - цхьацца хьанийсвеннар чу а гуллуш, болхлой класса мегаш из доацдашехьа а.

«Экономистий» бундовцийн новкъостала ший формулировка чакхъякка вІаштІехьдаьннад Мартова. II съездо тІаийца хиннача ленински устава массе оагІорахьара чІоаттІа духьала из хиларах дукхагІйола моттигашкара партийни организацеш хоадам боллаш духьала лаьлар цунна, цул тІехьагІа РСДРП III-ча съездо хьалхарча параграфа мартовски формулировкана меттел В. И. Ленина формулировка оттайир. Устава ерригa вож положенеш ленински формулировка а йолаш тІайийцай.

Цу тайппара, парти организационно вІашагІйоллара дешашта а, программа дешашта а, хІаьта ишта II-ча съезде парте кулгалду органаш кержача хана а ленински, искровски лостам тийнаб. Цу хана дена ЦК-ан ЦО-и хоржамаш деча хана съезде дукхагІа а хинна В. И. Ленингахьа баьнарех большевикаш аьнна цІи дІанхай, хІаьта В. И. Ленина духьала баьнача кІеззигагІа барех — меньшевикаш аьнна.

Россе революционни болама исторе чухь йоккхагІйола собити хиннай РСДРП II съезд. Боккха лоархІам болаш из хилар сенах латт аьлча, из латт, керда тайпа, эксплуатацех къахьегамхой мукъабахара тІехья, социализми коммунизми хьалъяра тІехьа къахьегамхоша лоаттабеча къовсама кулгалдулургдолаш йола пролетарски парти хьаяр духьа В. И. Ленинеи цуна тІехьалаьттарашеи йІаьххача ханеи тІагІерттаи лоаттабаь къовсам цига чакхбаьнна хиларах. Из дар большевикий парти, сийлахь-йоккха ленински парти хьахилар. «1903 шера дена хьайоагІа большевизм, — белгалдаьхад В. И. Ленина, — политически уйлан течены санна а политически парти санна а йолаш».

ДУНЕН болхлой болаеме гола тоха пункт яр РСДРП II съезд. Марксизмаца моастагІал долаш йола меньшевикий идейни организационнии установкаш къахетам боацаш хьагучанкар ерригача дунен халкъашта юкъерча оппортунизмана низ болаш хІама тохар дар, боккха лоархІам болаш дар из дунен дерригача мехкашка революционни болам дегІабоалабара.

РСДРП II съездо йланни ярах кхы а шерагІа баьрмар Россе социал - демократически болам. Большевикий партийни организацеш хьахулар мехка центральни районашка меттел, цул йистошка а. II съезд хинна дукха ца яллехьа социал - демократически организаци хьахилар г. Грозне а. Цул кулгалла промыслашка, заводашка, машиннаькъа тІа вІалашгІьеккхар революционни пропаганда еш, къайлагІа болхлой кхотабеш хинна кружокаш. Балха тІа шийна доккха новкъостал деш хиннача Кавказски союзни комитетаца юкъаенна хиннай Грозненски организаци. 1904 шера Грозне вІашагІъеллай городерчеи промыслашкарчеи берригачи партейни балха керте эттa РСДРП Грозненски комитет. 1905—1907 шерашкара революци йолча хана, столыпински реакце баьдеча шерашка, Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци кийчъечеи чакхйоаккхачеи хана Нохч-ГІалгІайчеи къахьегача адамий бокъонца йола кулгалхо а хинна лаьттай Грозненски партийни организаци.

В. И. Ленина хьаьчеи хьалкхеьчеи Советски Союза Коммунистически парте ше дарьккача укх 80 шера укх деношка хиннача КПСС ЦК июньски Пленуме ма аллара: «Сий дола а цунца цхьана атта боаца а никъ баьб большевикий парте. Марксистско - ленински хьехамца кийчъенна а йолаш, болхлой классах, берригача къахьегамхоша хьаллацарах коггІортилга а еш, дерригдуненисторически революционни хувцама керте а этта, вай халкъ сийлахь - йоккхача иоталонашка кхоачадир цо».

80 шу хьалха, 1903 шера, халкъа паргІатоннех кразам тІехьарча майрачен къонахчал долчен къовсамхой йоккха йоаца группа мара яцар вай парти. ХІанэ 18 миллион саг юкъе а волаш, дерригача прогрессивни адамашта дукхаезаш лоархІаш йола парти а хинна дІаэттай Советски Союза Коммунистически парти.

Большевикий парте кулгалла Россе къахьегача адамаша дІаьккхар пачхаьа самодержаве йохкаенна строй, помещикий буржуазен Іаьдал, 1917 шера хьайр дунен тІа эгара хьалхара болхлой ахархойи пачхаьалихе.

Большевистски парте хьаькъале политика бахьан долаш йоккхий социальни эргалонаш яьй вай мехка, хьалъяьй дегІаена социалистически общество, хоадам боллаш геттарен къоастдаь даьннад къамий дош. Советски къамий республикаша массехк итташ шерашка шоайцига хьаяьй хІанзара промышленность, чІоагІа дегІабенаб юрта боахам, культурни революци яьй. Из къаьста хьахьонхаш дола масал — Нохч-ГІалгІайче. Советски Іаьдал латтача шерашка цул промышленни продукце объем 56-эза йоккхагІа хиннай. ХІанэ республике кхоачаш диъ ди а даладеххьа хьаю бІарччача 1913 шера ец хиннaчул дукхагІа промышленни продукци. Довзаргдоацачa доалаш хувцаденнад республика къахьегамхой культурни сибат.

Нагахьа санна революци яланехьа 99 процент беха нах дешен яздеи хоаш хиннабеце, хІанэ йоазув - дешар ца хоаш вола саг лаха хала да республикера. 3 лакхерен 12 юкъера специальни дешара заведени, болх беш 500 совгІа Іилмай доктори кандидати а волаш 13 Іилма-тохкама институти учреждении я республике. Арадувл 4 республикански, 14 районни, 20 дукхатиражни газеташ. Кхаь — эрсийн, нохчийн, гІалгІайн — меттала передачаш ю радиоси телевиденен. ХІара шера 100 совгІа цІи йолаш, ерригa а лаьрхІача миллион экземпляр совгІа тираж йолаш книжно-журнальни продукци араех Нохч - ГІалгІай книжни издательства.

Культурни искусствай учреждений шерра сеть я тахан Нохч - ГІалгІайчене. Филармони, цирк, «Вайнах» яхаш пачхьалихен ансамбль, культура 425 двореци цІан, 365 киноустановка, 7 музей, 584 библиотека, 37 музыкальни школа, культурно - просветительни учреждени я республике.

ХІАНЗ КПСС-ои советски халкъои шоай низаш тІадерзадаьд коммунизма материально - технически база хьаяра, промышленнии юртбоахамех производство дІахо айяра, коллективистски общественни отношенеш дегІахувларен чІоагІъярен, халкъа хьал-торо массе оагІорахьара лакхъяра декхараш белгалдаь йолча XXVI съезда исторически решенеш кхоачашъяра. КарагІдаьннарий бе ма боагІара мах а беш, цунца цхьана партена бІаргагу халкъа боахам дегІакхувлача нийслуш дола кхоачамбоацараш а, уж дІадахара оарцагІбоах къахьегамхой. СагатагІа йола проблемаш къоастаяра наькъаш белгалдаьд КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума документаш тІа, КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Ю. В. Андропова къамаьлаца.

РСДРП II съезд хетаь хинна, Коммунистически парте хьал а лаьца хьинаре къовсам лоаттабаьи хІанз а лоаттабеши дола гІулакх тахан боарем боацаш доккха а хинад. чІоагІ а дешнад. Ший низах бокъонца товбенна ба вай мохк. РСДРП II съезда 80 шу дузача дезача денна кагъадодаш дола советски халкъ кийча да ший сийлахьйоккхача социалистически Даьхен ирзэ духьа, машарен социальни прогрессан гІулакх котдаккхар духьа кердача къахьегама толамашца из белгалданкха.

Б. ВАРЛАШКИН, исторически Іилмай кандидат, Л. Н. Толстоя цІерагІча Нохч - ГІалгІай пачхьалихен университета доцент.

ДАУДА ДОККХА ИРАЗ

ОЧЕРК

Дилла а хьалха хьалгIотташ вар Котиев Дауд, хьалха боргIилгаш Iаххашехьа ура хулар из. Амма тахан-м кхы а хьалхагIа сомаваьннав. Сахьата тIа хьежача хана кхоъ а дайннадацар «Наб хIама кхетац сона?» — дагадера цунна. — ГIоргва со сай къона юртахой болча, дувцаргда аз царна сайх, сай новкъостех. ЙоккхагIа йолча классашкарча дешархошта дувца-м дукха да са. ТIаккха дог хIама детталу са сов чIоагIа?»

Каст-каста хIалтIеттавлар Мохьмада Дауд. ЧIоагIа дIадувнадора бIаргаш. Приказ лора шеч шийга: «ТхьовсаI» аьле. Хайра цунна шийн бIарг хорашкахьа хилар а тхьовса везаш вола ше шерра дийлла бIаргаш а долаш уллаш хилар а. ТIаккха кхийттар из наб кхетарг ца хиларах?! ГIетта а гIетта, шийн хIама тIайийхар, бийша беда нах сома ца бала гIерташ шорттига уйча араваьлар. Шорттига тIакъайлар из!

Iуйре шийло яр. Сарахьа дика догIа дийлладар. Тхов тIара а гаьнаш тIара а юкъ-юкъе Iочулегаш дар тIадамаш. Садаха атта дар. Дог а детталадацар хьалха санна чIоагIа. Ше дийча табуретка тIа Iохайра из. ДIахьежар маьлха вIанараш гучаовлаш йоагIаш лаьттача малхбоалехьа.

— Наб хIама кхетац хьона, да? — хьаьттар сесага Лидас. Дауд ше ваггIача оагалу, дагадоацаш даь хаттар дар из. Цунна хезадацар це йийлзача наIаро даь тата а е цун кога тата а.

— Кхы хIама-м хинадац?

Къамаьл сесага саббарагIа дой а, из шекъьявне йолга кхетадора Дауда.

— ХIама хинадац. Деррига а лертIа да, — аьна кулг дIатIадилар цо наIара кона тIа.

— ТIаккха наб хIана яц Iа? — цIаькха а хаьттар цо.

Дауда дийцар ше лакхерча классашка дешаш дола берашдолча ваха везаш хилларах.

— Цулухьа дог тохаденна ва-кх хьо?

— КIеант-дукха тохаденнад. Кхетадой Iа, укъа дийша а болаш, дунехьа хIамаш а Iомадаь, ираз долаш нах санна кхуш ма боагIий. ХIаьта из геттара дика да. ТIаккха аз фу дувцаргда царна сай бера ханех? Из ха мишта яр хой хьона? ТIема ха яр. Атта яцар. Деша йиш ярий?

— ТIаккха из деррига хIадувца деза-кх Iа царна. Бераша кхетадергда из. ТIаккха уж кхы а дикагIа хургда. Дукхача хIамай уйлаш е даргда. Деша а дикагIа дешаргда. Балха безам тIагIоргба. Совхозера дIагIоргдац дийша даьлча.

— Из мишта да. Цар массане а кхетаде деза шоаш ираз долаш хилар. ТIаккха дикагIа лорадергда цар из.

ТIом соцаш латташ да а нана а доацаш висар кхы шу даьнна Дауд. Дукха бераш а долаш волча даь вошас дIавигар из ше волча. Деша хоавир. Амма кхо класс марра кхиихавзар. Кхетадир кIьаьнка шийн даь вешийна ках хала долга а цунна тIо эшилга а. Колхозни бойгадир волча СаIидагара дийхар цо ше балха хьожавелга. КIьаьнка кертах кулг а хьекха, доккха садаьккхар цо, хьавола бригаде а, аьнна вахар. Иштта волавелар кхойтта шу даьнна Дауд, доккхий ковраш долча шерча хьалхадувзабе а делла гота валла.

КIезига дацар цу шера Дауда ханнара дола кхуьш доагIа бераш ялат кхеде, тIемо бохабаь боахам меттаоттабе боккхагIа бараште гIо деш.

ДIаухар беттаьш шераш. Воккха а хиина из белар Даудага. Iомавелар гота валла а, мангал хьакха а, къувкъам чуэца а. КIьадвалар яхилга фуд ца хоаш бора болх. Амма кIезига ба шерчаца беш бола болх. Цудухьа трактор Iомае дагадехар Дауда. ТIа-тIа дукхагIа хулаш латтар цу хана Казахстане техника. КIезига бахказар мехкя масса а миIнигера нах баьш ахя а. Тракторни бригаде вера Дауд а. Из дика вовзар механизаторашта, дилла а белабенна. ЦIенача дагара, уннах цIена болча, саларкан фатагенеш хьаж а йоагIаш йола комбинезонаш а ювхаш болча нагийча наха. Цар геттара раьза а хиина тувайтар дика болхло вола вIамига сат шоашта юкъе.

Кхетаж болаш, хIама ха лоаш, балхах къахнаш вовла Дауд дукха хилавзар прицепщик. Чехка Iомавелар из трактор лехка, цхьадола хIама телха сецача из тоа а йора. Барайтта шу доалаш делар цунна тракториста удостоверени. Из дар 1954 шера.

Сатийна яр доккхача классни цIагIа, доагаш бIаргаш а долаш бола кхуьш боагIа нагий махи мехкарийн чIоагIа теркам тIабахийта ладувгIаш бар хоза тоаш йола костюм а ювхаш эдди дегIа хи а болаш волча сагага. Каст-каста тIаьуттар цар бIаргаш цун наьхка. Цар теркам тIайийзараш дар цунна даьца правительствени совгIаташ — Къахьегама Цlеча Байрахьа орден, III-ча степена Къахьегама Сийлен орден, дукхха ВДНХ майдилгаш, Ерригсоюзни социалистически яхье котайнначун знакаш.

Берех дукхаза веттавеллав тракторист, шоай юртахо Котиев Мохьмада Дауд! Царна дукхаза хезад цун хьайкIалча къахьегамах, хьажкIаш кхеяре даькъе цун йоккха говзал хиларах дола къамаьлаш, хоаш дар царна цо къолача ялат кхедераша чIоагIа новкъостал деш хилар. Царна бовзар цо Iомабаь хьалха латта лаьтта леладераш а хиина дIабаьхна Кодзоев Башир, Даурбеков Адам, Горчханов ВахIид, Эльмасов Руслан, Котиев Рамзан, кхыбараш. ТIеххьара а аьхкий шоай даьца кхашка болх беш а чоалхане техника лелае хоаш а дола Дауда шийн бераш а дар царца цхьан школе дешаш. Цхьаькка а хIама дацар юрта къайлагIа, наха ца хоаш — беррига а вIаши бовзаш ба укхаза. ХIаьта шоай юртахо совхоза техникума доазонел дукха арахьа дика вовзаш волга а цун сел дукха правительствени совгIаташ долга а хоаш дацар.

ХIаьта гIар кIеззига йиш хьаьлача санна а йолаш волча Дауда дийцар церна низ болча трактора тIа а вагIаш совхоза кхашка болх беш ше вола 25 шу хилларах. Шийн новкъостаншна цхьан шоаш хьажкIий лакха хьувиьаьнаш мишта кхеду, гурахьа юв культураш, дуа генараш, шекара свекла делае, доакъар Iалашде гIо мишта ду. МТЗ-80 яхача низ болча, делае атта йолча дикача машинах дувц цо.

— Вай лаьттаж, хаш деяхаш деце а, беркате да, — йовх Котиев Дауда. — Нагахь санна царна агрогIуллакхаш хаиналье а хьаькъалагIа а дой, цхьа - лаьтта шортта дIахецареда ахархочоа шийн беркат. Из дилла а ду цо. Шерагара шерага. Баьлда, вай а дийн Iомалуш да болх дикагIа бе. Юкъекхувл хьалха латта опыти Iилмана карагIдьинараши, хуацалу юртбоахама культураш кхеяра методаш. Масала, аз кхейора хьажкIаш мугIарех юш а квадратно-гнездовой хьисапах юш а, хIаьта хIанз индустриальни методах юв. Амма цIаккха а хуацалургбоацаш, дилла а хургболаш ба вовзда дай лаьттанцара вай безам, цун ен йола йоакко.

— Орденаш фу даьд аьнна еннай хьона? — хьахоз мIеслагIча классе дешаш йолча йиIига оаз. ЧIоагIа сий деш а цецьаьнна а ду цо хаттар.

— Уж аз юаца хьажкIаш бахьан еннай-кх. Аз геттара хоза а хеташ кхею из дика культура. Вай беркатеча лаьтта хьувкъае йиш я уж гектаре тIара 30 а 40 а центнер фуалъкъха хьажкIаш чул йиш йоаш. Са вIашгIехьдийнад гектара тIара 43 центнер тухкьаш а хьажкIаш хьувкъае.

— Укх шера а кхею Iа хьажкIаш? — хетт цхьан тоавеннача кхуаш воагIача вIамигача саго.

— ХIаа, — лоаца жоп лу механизаторо. ТIаккха тIатох: 250 гектара тIа йийнай уж, царех 50 гектара тIа йийнараш фуна лаьрхIа я.

Берий ха безам бола хIамаш дукха да. ХIаьта Котиева Дауда дийца а дийцар царна, ше дахача шера гурахьа 27 метр кIоарга заьбь мишта аьзар а ше хIара гектаре 600 килограммига кхоачаш суперфосфатех аммиачни селитрех смесь мишта теесар а. ХIаьта мишта дийцар подкормка хьисапе гектара 150 килограмм йолаш минеральни удобрени мишта теесар а.

— Оаха юкъейоалаьй хьажкIаш кхеяра индустриальни способ. ХIаьта из за кулгаца деш дола балхаш вIалла хургдац яхилга. — дIахо дувц цIи хезача хьажкIаш кхееча. Цхьан минута йист ца хулаш а вагIа йоах цо. — Вакъда, кулгашца кхоачашъергьа оаха цхьа геттара теркам тIаозаш йола агроприем — хьажкIашта искусствени доспыленн ергьа оаха. Из болх бергба говраш тIа а вагIаш волча шин саго: дIаьхкача оахан гIоньца кIеззига эгадергда бIаьцовгIай канаш. Из хIама деш хинад цIи хезача хьажкIаш кхееш волча советски саго тIом а хьалехьа.

Котиев Дауда дийцар берашта хьажкIий рекордни хьувкъам чубенача украински ялат леладечох Озерной Маркех. Цо кхебаь хьувкъам 220 центнер совгIа гектара тIара йоалаш хиннай.

Кхы а дукха дийцар Котиев Дауда шийта ладувгIа баьхкараьшта. Цо дийцар царна къахьегамхой хьинар чIоагIгIа айдаьча, болх творчески бе дагадоккийтача КПСС ЦК июньски ноябрьски Пленумех. Дийцар коллективни подрад юкъеяхьа езаш хилларах, лаьтта леладерашта еча моральни материальни поощренех, юртарча къахьегамхой партех правительствас даиш еча йовкхонах, хIара дезала вахара [illegible] шийга даьча дукхача хаттарашта.

ХIаьта сарахьа дийцар Котиев Дауд шийн дешархоашца хиннача къамаьлах шийн дезала. Дог тохаденна вар из цIагIа сесаган ворхI воIан йоIан ше из дувцаш а.

— Сона а трактор лакха хоа аьлардий Iа цIага, — хетт хIанза пхи класс йистелькхача Адама.

— Вай «Москвичах» а дийцар Iа? — хетт барх! шу даьннача Хаде, бIарга тIа бIарг оттабаь дийна бIара а хьежаш.

— Аз лаьтта аха а доакъар кийчде а гIо ма даьдарий хьона, — ца аьлча Iелац ше воккхагIа хилларгIа совдар дувца бокъо йоацаш хеташ вола пхийтта шу даьнна Муса а.

— Дукха хаттараш дир сога, са бераш, дешархоша. ХIаьта цар мел хаьттача хIамаьна аз жоп а тийлар, — аьйна жоп делар Дауда, шийна хараягIа эггара вIамагIа йола диъ шу даьнна Лиза шийна дIатIа а тIеIаеш. Из наI яр берригача дезала теркам тIазза хIама теркалI ца деш хинар. Из шорттига шийн йиш а лехаш ягIар, даь наьхка тIа Iоада орденаши медалаши лоаза а еш.

— ХIаьта нерттердар фу дар аьлча, из дар аз царна сай дог эггара чIоагIагIа хьоасташ долча хIамех — дика а хьаькала а къахьегамо, сай бераш, маьршача хьалашна, мел эшар долаш кхеде сай торо хиларах дувцар.

Цу тIа чакхдаьлар даь къамаьл. Йист а ца хулаш цунна бIарахьежаш дагIар бераш. Уж шоай даьца мутIахьа хилар а цар цунах дохкал делга а гуш дар. ЦIьехха хьахоз бера оаз:

— ХIаьта ер фуй? — пIелг тIаоттабу йиIига дошо на даь йоазув тIа а долаш волча йоккха йоацача цIеча байрахкилга.

— ХIанз а хаций хьона? — цецьаьнна я аурейтта шу даьнна Зара. Амма, эггара вIамагIа йолча шийн йишийна бIара а хьежа, елакъаж из. — Мишта ховргда хьона из фуй, вIамига ма йий хьо. ХIаьта а хьона из хайтара оал аз: из я вай да нахе сий деш хиларах йола белгало. Цар хержав из халгIа депутатий юрта Совета депутаталла. ХIаьта цига харжаш къахьегамца цIий сий даьккхар мара.

Е. ПРЕМЫСЛЕР,
журналист.

Доазол дехьара

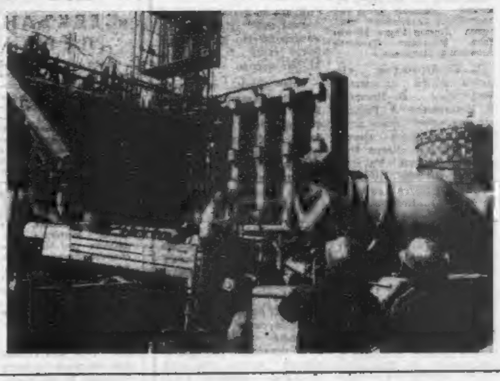

ВЕНГРИ. Дунауйварошерча металлургически комбинате (сурта тIа) боккхача боараме реконструкци еш латт. Из толамеца чакхйоаккхаш хьалха дола тешал да вежарашка долча мехкаша дукхача шерашка цхьана дIа-юкъа леладу тIулаккхаш. СССР-о технически гIо а деш укхаза хьалъеш латт, масала, низ [illegible]

Республика социалистически индустре флагман — Дунайски комбинат. Цун корпусаш хьалъяьй советски специалистий проектех, хIаьта царех советско-венгерски доттагIаллен предприятий а оал.

МТИ — ТАСС сурт.

Дуне цхьан кIиpargIa

МАШАРА ТIЕХЬАРЧА КЪОВСАМЕРА ЦХЬОАГIО

Гонахьа дунен гом а белаш багIа лоа санна кIай кхокха — «Машаран вахаран тIехьа, ядерни тIема духьала» йолча Дерригдуней ассамблея эмблема. ТIема духьаларча болама историе эггара йоккхагIа йолча машар хьаштдолча низай цу дунен халкъашта юкъерча форумо Праге гулваь кхо эзар гергга делегат: парламентареш а Iилманхой а, ладаркхой а профсоюзни деятелаш а, хьехархой а боххой а, кхыбе гIулакх деш бараш. Ерригача континенташа баьхкийтараш социалистически Чехословаке столице баькхаб ядерни тIема духьала, герз Iоаделга соцадаре, вай планета тIа машар лорабара тIехьарча къовсаме цхьана де деза гIулакхаш дувцара.

Цхьа бахьан доацаш дац Прагерча ассамблеяс деррегача дунен теркам тIаузваш хилар. США а НАТО гIоларча цар союзникий а реакционни империалистически гIозарий бехкагIа дунен тIара хьал геттара ирдеиначa хана чакхйоал из. Натовски стратегаша керда американски ядерни ракеташ дIаоттае гIертача Европера хьал къаьстта чIоагIа дагадоала планета тIарча халкъашта. Цу хьалашна къаьстта лоархIаме да машара тIехьа лоаттабу къовсам чIоагIбелга, тIом хьовбе гIертарий кхерабе планаш хьагучайоахилга.

Дунен тIара бIаьш кхаьиона бола нах, аьнар форуме къамаьл деш КПЧ ЦК Генеральни секретара Густав Гусака, тешаш ба машаре бахара, паргIатта шоай бераш кхеде. Хьалха дIаяззача ноахалашва хьаккеллар лорадаре дьакъехьа царва дагалатта уйла кхоачашъяра Пражски форумо гIо дергхиларах. Этта хьал цIенлашта дале а, белгалдаьккхар цо, хIанз а ха я дунен тIара гIулакхаш кхохкам ирбалара наькъагIа а ца дохийташ, тешамен вIаши цхьана гIулакхаш леладаран, политически тIемен кхохкам кIалдбара наькъагIа дахийта йиш хилар.

Ассамблее дIайолаеннача дискуссеша тешавеш хьахьоих, цун балла юкъе даагIа лоацараьшта хетараш цхьатарра деце а, хIанз дунен тIара хьал ирдалар империалистически реакце бехкагIа хиларех уж чIоагIа тешаш болга. ХьатIабоагIеча кхерамах планета кIалхаранкхара, чIоагIо машар хилийтара Советски Союзо а социалистически содружества кхыча мехкаша а тела машара инициативаш, цу дикъе Варшавски Договора юкъе даагIа лоацача пачхьалкхенийн Пражски Политически деклараци а тIаерзаьлга белгалдоах цар. Уж предложенеш чIоагIа къоабалъяь хьаллаьцай дунен общественносто. Цар тешавеш хьагойт ядерни тIема моргаш тIера дIаяха, пачхьалкхенаш юкъера гIулакхаш корта болаш а халкъий кхела хьалхара беккхтохкам кхетабеш а леладе социалистически пачхьалкхенаш кийча йолга. Халахете а, НАТО мехкаша Варшавски Договора юкъе даакъа лоацача пачхьалкхенаша еннача машара предложенешта жоп деннадац.

Пражски ассамблея чакхъяккхар, дерригача дунен тIа из шерра хьаллаца — халкъашта машар эшаш хилара дола къаьстта тешал. ТIема духьалара болам бохабе гIертачарна луш дола жоп, планета тIара машар беза низаш кхоталдиша хилара тешал.

КОРЕЯ МАШАРЕ ВIАШАГIТОХАРА

Дерригдунен машара Советото тIахьехарах 25 июне планета тIара прогрессивни низаш хьинаре юкъедахад Къулбехьен Кореера кхыча мехкий бIу арабаккхара а машаре демократически ларда тIа мохк вIашагIтохара а тIеньа корейски халкъо лоаттабеча къовсамцарча солидарноста бетте.

37 шу совгIа ха я империализмо лелабеча тийшача балхах корейски къам дийкъа. Ха дIа ше йола халкъа халагIа хул из ла, мохк вIашагIтохара лоIам чIоагIлу. Кореи Къахьегама парте а КНДР правительства а дукхаза корта бола инициативаш тийнвай мохк вIашагIа тоха гIерташ. 1980 шера хиннача ТПК VI съезде а дIахьайкхадир цу гIулакха тIаерзаь тайп-тайпара проектан юкъа КНДР кийча хилар.

Халкъо чIоагIа дIадахаш дола из хIама теркал ца дича лаад Чон Ду Хвана режим а. Цо а отталый мохк «вIашагIтохара шийн программа». Цу тIа кIезига дац «цаI йола конституци» кийчъярах, «къахьара хоржамаш» а деш «цаI йола парламент» вIашагIйолаярах дола хоза дешаш. ХIаьта долчча тешира аьлча, Сеула «программа» — халкъ, дунен общественность Iехаe лаьрхIа тIоеж. Мохк вIаши бекъабоина хилара керттера бахьан — цига американски бIу латтар, теркал дац цо.

Хоаш ма хиллара, Къулбехьен Корех Гаьнарча Малхбоаленера агрессе плацдарм лай Вашингтоно. Пентагоно цига хоаттаю 42 эзар сат чувоагIа корпус. 40 йоккхий тIема база, ядерни герз а дола складаш а йолаш шиб бIаь тIема объект. КIайча цIано шийна могар ду Вашингтон - Токио - Сеул яхе тIема союз вIашагIйолла гIерташ. Нагахь санна ах гIайрен къулбехье океанал дехьарча оккупанташта кара хилча мишта дувца йиш я «къамаьл самоопределенe» принципашIа мохк вIашагIтохарах!

Шийн лоIамтеи хьаштаннен хьенеха мохк вIашагIтохара проблема къоастанра гаранти луш яц сеульски предложени. Къулбехьен Корея общественни вахара демократизаци елта теркал деш яц из. Цул совгIа, оппозицена, студенташта дукхьала укх тIеххьарча хана тIема режимо дIайолальча кампане хьахьоих Чон Ду Хвана ордииг дIахо а низ бе даьрхIа йолта.

Марионеточни режим нисхьла зирратал эггара бIехагIча антикоммунизмана тIера ала лоаш яц. ТIаийду керда антикоммунистически законаш, чIоагIъю къайлагIара подрывной организацеш, КНДР-а дукхьала чIоагIа пропаганда ю.

Дунен демократически общественносто хьаллоац Къулбехьен Кореера кхыча мехкий бIу арабаккхара, араяьра юкъе гIертилга доацаш мохк демократически къоасте вIашагIтохара тIехьа корейски халкъо лоаттабу къовсам. Цо йиш хулийтаргъяр кхохкам ирбеш боле Гаьнарча Малхбоаленера кхуврч дIабаккха.

ПРОВОКАЦИОННИ МАНЕВРАШ

...ТIема кхерама сигнал а енна Гуам яхача гIайрен тIарен ВIашагIкхийттача Штаташкарча тIема-фешарча базашкарен сигнала гIайттар борта тIа ядерни бомбаш йола стратегически бомбардировщикаш. Уж дIахкийттар дев а бус а сигала «дежурнаш» йоацаш лелача «В-1» яхача бомбардировщикех. ХIаьта Советски Союза доазонашкахьа буьль а биллар. Цунца цхьана тIема кийчйир дерригача дунен балашна мел латта США стратегически ракеташ, тIема доакъош. Форда тIа арахьлар авиаци лелаю соединенеш, тIема помещенешка дIайолаелар хин кIалхар ракетоносцаш. Лаьттан искусствени спутникашка гIолла бувзама глобальни системах телача кхерама сигналаша дерригга дунен тIара американски штатерча Шайени оалача лоаман чеяашка уллача стратегически командованеца а, кIаьта нитта Пентагонерча «оперативни цIенца» а.

23 июне нитта дIайолаеллар хIара шера хула «Глоубл шилд-83» яха йоккхагIа йола маневраш, царна юкъе даагIа лоацаш да США, Нагаха, НАТО-на чудоагIача цхьадолча малхбузен - европейски мехкий, Японе тIема низаш. Маневраш хургья 1 июль хьатIакхачалца.

Пентагоно яхачох, уж декхарийла я «нагахь санна ядерни тIом болалой бIуьнан кийчо лакхье а тIадаьхна декхараш кхоачашдара цул дийчонга хьажа а». Маневрашка нерттерча лоархIаме я США командоване стратегически соединенеш, царна юкъе йоагIа стратегически авиаце подразделенеш, межконтинентальни баллистически ракеташ, Къулбаседа Америка (НОРАД) аэрокосмически оборона вIашагIтехача командоване бIу. ТIема гарга долча хьалашна чакхйоах ученеш. Маневраш еча хана ядерни герз тохара кеп уттаю, геттара дукха наьх боабу гера юкъедаккхара хьалашна тIом бара приемаш шаръю.

«Глобл шилд-83» яха маневраш къаьтта провокационни, агрессивни из лак долаш я. Уж тIаерзаь я ядерни шаьтана пентагоновски специалистий, ядерни тIом дIаболабара планаш кийчъяра. Цу планашта лерде ухи Советски Союзаца «вIаши дукъал отта» тарлу, «доазув дола» а «вIаьххача хилара» а ядерни тIом хила тарлу яха хIанзарча Вашингтона администраце концепцеш, американски империализма «къамал хьалташ» лорадар дукъа кхыча мехкий гIулакхашта юкъе гIертилга. Цхьа бахьан доацаш дац «Глоубл шилд» яха глобальни маневраш эггара хьалха 1979 шера чакхъяхар. Цу хана США доал деча гIозараша, шоаш лаьца никъ хийца а хийца, кхохкам кIаьдбара политика йоадара, дунен тIа конфронтаци ярнинъ хьаийцар. Цу хана деш уж ученеш хIара шера ю.

«Глоубл шилд-83» яха маневраш белгалйоал царна юкъе Японе герзашцарча низаша эггара хьалха дакъа лоацаш хиларца. ХIаьта цун хIанзара консервативни правительство тIа-тIа чIоагIагIа юкъеух США стратегически планашта. США «хил буха ца йода авианосец» я аьнад Японех токийски правительствас, хIаьта шийн герзашцарча низашта шерра модернизаци а ю, цунца цхьана Японе кхерамзаленна хинна ца Iеш, регионна кхыча мехкий кхерамзаленна кхерам тIа а тоссаш.

ХIаьта, тIеххьара а цхьакха цхьан хIама терко тIаерзаю наблюдателаша. Маневрашта юкъе, керттерча дакъе даакъа лоац Европе, Японе, Тайнача океана тIайренашка латтача подразделенеша — цо дIаьхка а хьахьоих шоаш юстара а латташ шийн «союзникий» кулгашца глобальни конфликт лелае ВIашагIкхийтта Штаташ безам болаш хилар. Океанал дехьарча стратегашта дийдала деза хIанзара ракетно - ядерни герз дIа дIа кхоачаш моттиг йоацилга. Агрессор бекхам боацаш ва саргвац.

В. МАЛЫШЕВ,
С. БЫЧКОВ,
Ю. ЛЕВЧЕНКО,
(ТАСС).

«Ах — натовски ракеташта!», «Сонабе геройн Iоаллара тIеххьара хеханаl», «Европа Къулбаседенна — ядерни йоаца зона!» — уж тайпа лозунгаш долаш я ерригача Дания гIолла, бахача наьха массе а тайпа тоабаш юкъе а болаш, чакхъовлаш йола тIема духьалара выступленеш. Датски машара оагIонгахьарчар леладечо торо хилийтар мах чакхбоаллаш Дание фолькетинга (парламента) дукхагIбараш тIехьа а болаш 1983 шу чакхдоаллалц Малхбузен Европа дукхача мехкашта американски ядерни ракеташ дIаниййстьа аьнна НАТО-с яь решени кхоачашъелга тIехьадаккхара тIехьа хургйолаш правительство декхарийла е.

СУРТА ТIА: Копенгагенера тIема духьаларча манифестаце доагIоаххий.

В. ПОСКУТОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

• Iилман техникан доазонаш

ДУНЕН ТIА ЭГГАРА ЙОККХАГIЙОЛА МАЬЛХА ЭЛЕКТРОСТАНЦИ

Лаьрхlа да Узбекски ССР низал 300 эзар киловаттагара миллион киловаттага кхоача дунен тIа эггара йоккхагIа йола маьлха электростанци хьалъе. Ер шу чакхдоаллаш кийчъяь хургья цу гIишлон технико-экономически обоснований. АПН корреспондента ОВЕЧКИН Федора хаттарашта жоп луш тел «Атомтеплоэлектропроект» яхача Ерригсоюзни проектни институтa Юкъерчазиатски отделене директора МАСЛОВ Вадима.

— Электростанца хьалъергIйола моттиг Узбекистанера хIана хержай?

— Мехка эггара дукхагIа малх барех цаI я из республика. 3 эзар сахьатал тIех я укхаза шера малх хьежа ха. Цул совгIа, Узбекистане я эшаш йола Iилма-производственни потенциал. Республика Iилманхошеи конструкторашеи йоккха опыт Iоаьлий маьлха энергех электрически энерги яра даькъе. Цар хьайча низал цхьаннегара итт киловаттага кхоачаш йолча йоккха йоацача маьлха электростанцеша йIаьххача хана тешнаме болх бу гаьнарча хьайбаш леладеча фермашка. Царех пайда кIбу лаьттан кIалхара хий хьаатIадахара, нах тубаха цIенош электричествоца Iалашдяра. Юххера а, Узбекистана йолаш я цу тайпара проекташ кхоачашъе низ кхоачаргбола дегIаеза гIишлош яра индустри.

Оаха леркIаш да, гIишло Кашкадарьински области, Талимарджански хий лоаттадеча моттига гаьна йоацача хьалъергья яьнна.

— Вай мехка, Крыме хьалъеш латт низал 5 эзар киловаттага кхоача экспериментальни СЭС. Расчеташа хьахьоих, маьлха электростанце цхьан киловатт-сахьатаге дIададар йоахала электростанцешка хьабеча электроэнергега додачул башха совгIа-эшамагIа доацаш 10-за дукхагIа хургхилар. Узбекистане хьалъеча СЭС энерги а мишта мах эза хургья?

— А, тха электричество дукха дарегIа хургья. Узбекистане хьалъергья шин Iапара генераторни системa а йолаш йола гелиостанци. Цхьанне маьлха энергеца бергба болх, шоллагIчо — Iалама газаца. Цу тайпара йола комбинированни маьлха-доагара электростанци (СТЭС) хIанзэе а могаргдолаш я рентабельни хилара традиционни станцешца конкуренци лоаттае.

Дийнахьа керттерча даькъе маьлха Iанарагенераторашкара хьачуухаргья силони электрогенераторашка Iи. ХIаьта бийсана е духхьал цхьан маьлхаца болх беш йола станцеш сайца латтача йоачан йолча хана, болх бе йолалу газови Iанарагенераторaш. Цу тайппаре СТЭС электроэнерги хьаергья дийнахьа а бус а, шера йоагIача моллагIча хана. ХIаьта цун маьлха даькъа Iалашдергда 40 процент дагор кходелга.

СТЭС хIара киловатта еш йола капитальни вложенеш 500—600 сомага кхоачаргья. Из дукхагIа да доагора станцешка додачул. Расчетах СТЭС электроэнергега шийга дIададар киловатт-сахьата 1,5—1,9 кепиг кхоачаш да, духхьал цхьан маьлха низаца болх беча станцешка 8 кепикагара 10 кепигага кхоачаш хувпалуш да.

— ХургIолча СТЭС конструктивни решени миштай?

— Станце дIалоацаргья 10 квадратни километр йола майда. Цу территоре доккхагIа дола даакъа дIалоацаргда гелиостатий полеша — аьрххIача киазаш. ЭВМ телаш йола команда кхоачаш я еш, уж хьаувзаргда малх хьайзхьайзача оагIорахьа. Цар тIайбо концентрированни маьлха вIанараш 300 метр совгIа лакхача гIала тIа латтача маьлха Iанарагенератора тIа гIоргья. Цунна чура хи турбина кхестае низ бола Iи хул.

Маьлха модули низал 100 эзар киловаттал лакхагIа хул. Кхы 200 эзар киловатт тIатохаргья доагора дублеро. Цу шинех а хургья низал 300 эзар киловаттал тIех бола цхьа энергетически блок. Цу тайпарча СТЭС могаргда шер-шера 2 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги арахеца.

Расчеташа хьахьоих станце суммарни низал лакхагIа ме хул, цул технико-экономически хьокхамеш дикагIа хургхилар. Цудухьа да хIанз СТЭС юкъара низал миллионага кхоачача массехк энергоблокаца Iалашъяра торо тохнаш хилар.

СТЭС маьлха даькъо болх бу ха йIаьхъяра, цунна тIа хьалъергья йIовхала аккумуляторни система. Уж хургья диаметр ворхIа даккхал ткъаь итт метр а йолаш йола аьшнабетонни гIалаш. Дийнахьа хьаеш йола сов йола йIовхал, цу гIалашка дIачуухийтаргья. Царна чу Iайна йIовхал дика йIаьххача хана латтаргья. Сарахьа е йоачав йолча хана энергетически системе юкъачуйохийтаргья из Iи хьаара. Цу тайпарча аккумуляторашка станце маьлха даькъо болх беш йоаккха ха дийнахьен бусе диъ сахьатал кIезигагIа йоацаш йIаьхъергья.

— Мишта хургья Узбекистане маьлха энергетика дегIахара перспективаш?

— Комбинированни маьлха - доагора электростанцеш геттара дика мегаш я республика хьалашка. Укхаза шортта малх хинна ца Iеш, газ а я. Цудухьа да Iилманхой Кызылкуме массалене гучайийнача газ йоаллача моттигашта юкхе гаьнара нах баха моттигаш, хьайбаш леладу фермаш электричествоца Iалашъюлургйолча йоккха йоацача СТЭС бIарчча сери хьалъяра торонаш тохнаш хилар.

Узбекистане маьлха электроэнергетика шерра дегIайоалае йиш хилар цхьаккха а шеко йолаш хIама дац. ХIанзе а дIадоладаьд Ташкента, Самарканда, Ферганай, кхыча городий технически училищешка шеррача масштабех промышленни гелиотехникана гIулакх дара бола специалисташ кийчбелга.

(АПН).

КЪОНАЧАР КХОЛЛАМ

«Кхоллама кагирхошца беча балха хьанъехьа» КПСС ЦК соцам 'ларде а лувцаш, СССР культура Министерства коллеге ВЛКСМ ЦК секретариата, культура болхлой профсоюзий ЦК Президиума, Ерригсоюзни театральни общества Президиума 1977 шера 29 апреле тIайиццаб «Кхоллама кагирхошца театраша беча балха Ерригсоюзни хьажарах» бола соцам. Из хьажар театраша хIара деина беча балхаца дувзаденна да, хIьта цуп итогаш ю шин шера цкъа.

Хьажара хьалхашка латта деккараш да мехкарча театрашка къонача актерашца, режиссерашца, художникашца говзал лакхъяра болх бар, шоай говзал хьагучаяккхтара кагирхошта деррига хьалаш хьакхоллар.

Вай республике цу тайпара хьажараш традиционни хинна дIаайттад. ХIара шера хул уж. Иштта укх шера а хиннад республикански хьажар.

Хьажар долча юкъа жюре членаш хьежар Х. Нурадилова цIерагIча Нохч - ГIалгIай Паччахьалкхен драмтеатрей М. Ю. Лермонтова цIерагIча республикански эрсий драмтеатрей кагирхоша ролаш ловзаеш йолча репертуарни спектаклашка. Цул совгIа, хилар шин театра къаьстта къонача актераша дaьча балхий хьажар а.

Ерригсоюзни театральни обществера — Москвера кагирхой кхоллам бовза вай республике баьхкабар: театровед Доктор Раиса Моисеевна, режиссер Сазонтов Александр Петрович.

М. Ю. Лермонтова цIерагIча театра актераш Т. Башлаковас, В. Цесарева, И. Игнатьевас, А. Голосковас кийчъьяр цхьан актах латта Злотников Семена «Ши пудель», «Удари йогинин» яха пьесаш. Уж спектаклаш оттаеш режиссер хиннав цу театра актер В. Степанов. Художественни оформлени яьр — В. Григорьев.

Цу театра актераша Н. Рощупкинас, И .Бабича гойтар Уильямс Теннесси «Трамвай - желание» яхача пьеса отрывок.

Къаьст - къаьстача актерий конкурсашка прозаически произведеней отрывкаш, стихаш йийшар актераша Т. Башлаковас, И. Игнатьевас (М. Ю. Лермонтова цIерагIа театр), Л. Эсмурзиевас, Б Даскиева, М. Магомадова, В Наурбиева, И Бекова, Р Наурбиева (Х. Нурадилова цIерагIа театр).

Актераша шоай лаккара художественни говзал гойташ йийшача произведенешта юкъе яр А. Пушкина, А. Чехова, М. Горьке, М. Булгакова, В. Шукшина произведенеш.

Дукха ха йоацаш хьажара итогаш яьй. Кхоллама командировкагIа Москве баха бокъо еннай В. Степанова, М. Магомадова.

Ерригсоюзни театральни общества садаIара моттигаш йолча баха мах боацаш путевкаш еннай Р. Мальсагова — республикански тениний театра актрисайна, И. Бекова. Хьажаре даакъа лаьца кхыбола беррига актераш Дагестане гIоргба премьераш йолча спектаклашка хьажа.

Хьажар чаккхдьиннад. ХIьта а цIаьхха белгалбаккха безам ба са Ерригсоюзни театральни общества Нохч - ГIалгIай отделене кхоллама кагирхошца бу болх. Укх шера арайнара театральни сезон хьайийллача кхоллама Союзий ЦIагIа ВТО правлене хьелларгъя «Къона актер» яха клуб. Кхоллама кагирхой секце планагIа клуба чакхйоахаргъя «Довзаш хургва вай» яха къонача художникашца, поэташа, архитекторашца, республика кхоллама кагирхоша даанъе , лоаца сайренаш.

Н. ВАСЕНИНА.

Культура хоамаш

«СЕДКЪАН ЛЕР»

Иштта цIи тиллай ший кердача поэтически сборник ках гIалгIай поэте Торшхоев ИбрахIима. Из книжка арадаьннад укх деношка Нохч-ГIалгIай книжни издательстве. Торшхоев вовзаш ва поэзи езаршта а йоазаршта а, цо ший стихаш кепайиттай коллективни сборникашке, арадаьннад цун «Безами гургалаш» яха, гIалгIай матт а яр а къаьстта книжка. Цул совгIа, Москве а арадаьннад цун поэтически сборник. Торшхоева дийша чакхъьяьккхай М. Горьке цIерагIа литературни институт, хIанз вехаш ва Москве.

«Седкъан лер» яхача кердача сборника юкъехьай кIоарга философски уйла йола стихаш. Ший сборника тIа поэта бувцараш ба вай заманехой, цар гIулакхаш. Къаьстта дика моттиг дIалоац книжка тIа хаькъий доттагIало, цун тешал деш а «Эрсий мохке а кхьйола а стихотворенеш.

Автора керда книжка дешараштa иштта йоазаргья поэта Iапамах, безамах, наха юкъерча гIулакхех йола уйлаш.

●

«КIИ-МАРСА» ЦIЕЙ

Урус - Мартанов с к и района «Красноармейский» яхача совхозе кIи-марса белхаш долалуш цIей хилар. Из цIей долча гулбеннабар района боахамий дикагIбола механизатораш. Царех бар: «Гехинский» совхозера С. А. Кагерманов «Труд» совхозера А. Мерлеханов, «Горец» совхозера Ш. Такаев, кхыбараш. Царна массанена, сий а деш, хьаорчадир цIа ленташ. Из дар цао къахьегама сийле белгалъяккхар.

КIи-марса белхаш дIадолалуш механизаторий аьттув балар лоаш къамаьл дир боахама кулгалхоша, гулбеннараша. Цул тIехьагIа, ялат эгаре хьалха хьакха доладе бокъо лу «Красноармейский» совхозе дикагIволча комбайнера Юшаев Мелета.

Иштта хозача цIейца дIадоладир Урус - Мартанерча района боахамий механизатораша кIи-марса белхаш.

●

БЕРАШ ДОЛЧА

Атха берий салоIа за я. Цудухьа аьхан каникулех берашка садаIийта дагахьа Грознерча цхьайолча школашка аьхан хана болх беш хул пионерски лагераш, майдаш. Цига бераша сакъердаме дIахьу вахка, гайн - тайпара вIешерIихетараш хул цар артисташца, актерашца, яздерхошца и. кх. дI.

Иштта бераша шоай произведенеш еша, царна литературах лаьца дувца дагахьа Старопромысловски районерча № 17 йолча школеи Октябрьски района школашкеи болх беча лагерашка баха хилар яздерхой: Саракаев Хьамзати Смирнова Лилиян.

Берий самукъадоаккхаш а царна пайдане долаш а чакхдьалар уж вIашагIкхетараш.

С. АРЧАКОВ.

БАРТ-ЦХЬОАГIО ЙОЛАШ

Грознерча № 4 йолча горбольница хирургически отделене а онкологи центра а заведующи ва медицински Iилмай кандидат Галустов Георгий Нарсесович. 25 шу да по лора болх бу. Ер хкийттагIа шу да город Грозне керттерча хирурга декхараш по кхоачашду. Цу хана дейз Iалаьмате чIоагIа гIо даьд по городерча хирургашта шоай квалификаци лакхъе, хирурге гучадаьнна дикадар шоай балха юкъедоаладе, цунах дикагIа пайда эца уж Iомабеш. Хирургаша шоай говзал шаьръергйолаш отделене хьайийллар по интернатура. Цига шоай квалификаци лакхъяьча 6 сагах лакхерча [redacted] хирургаш хиннаб, хIаьта вигьнех — цхьоалагIча категоре.

Георгий Нарсесович ше а ва шийна ховчох, довзачох тоьам ца хулаш, массаза а кердачоа тIакхувш.

Лорий балхах лаьца 29 Iилма статья язъйй по. ДукхагIча даьхье уж хетаьь я нах боагабара.

Грозне эттара хьалха нах боагабара центр хьайийллар а из ва. Наха меттел, специалисташа а лоархIаш а ва центр, царба дика деш а нах сиха бербабеш а хиларца.

1976-ча шера, болх беш ма а, Георгий Нарсесовича защита йир «Боагабаь нах хирургически хьисапе Нохч-ГIалгIайчене дикагIен сиха-гIен тоабара» яхача кандидатски диссертацена.

Дика хирург хинна ца Iеш, Iалаьмате дика саг а организатор а ва из. На ва парторганизаце секретарь.

Медсестрас Астахова Любовь Андреевнас йоах:

— Георгий Нарсесович лора говзал а, сага эздий оамал а, хьакъал дола организатор а, массадолча хIаман керттердар дисциплина лерхIаш вола кулгалхо а ва. Цудухьа цунца болх бе атта да. Из бахьан долаш кхычахьа дIа ца болхаш, укхаза къахьегаш дукха болхлой ба, царех цаI со а са а йолаш.

МоллагIа чоалхане операци говза ю Галустова меттел, цу отделенерча кхыча хирургаша а. Царех ба бокхагIа бола хирургаш-ординатораш Алиев Ваудий Хамзатович, Хажалиев Ваха Абуевич.

ХIара деина наьха могашала оарцагIа баьнна, цхьоагIо йолаш ба укхаза болх беш бола медсестраш Гулиева Зара Абдулаевна, Дубинская Лидия Афанасьевна, Хажалиева Яха, Астахова Любовь Андреевна, Татаренко Антонина Георгиевна, кхыбола болхлой.

— Дукха шераш дар лазаро ца юташ, из малагIа да ца ховш со лела, — лхаш язду хирургически отделене отзывай книжка тIа Г. В. Каневскаяс. — Сима чу кхертIой хиннадар сона. ХIаьта со даим че лазаш яр. ЦIаьхха чIоагIа лазар а хьайна хирургически отделене йигар со.

Эгтара хьалхарча дийнаьа дейз Iалаьмате чIоагIа йоахко а терко а йир са Галустов Георгий Нарсесовича, Алиев Ваудия Хамзатовича. Иштта, дика дол а водий саг я ва Хажалиев Ваха Абуевич а. Из дар са лазара ниiса диагноз оттаьр. Операци ялекьа а из аьлуй тIехьагIа а эгтара чIоагIагIа сога хьожаш хилар Нальгиев Абуханта Мурад, — ахаш язду дIахо Каневскаяс. — Цамогаш болча нахага хьожаш сатем боацаш, наб йоацаш массагIа бийса яьнкхар лоро.

Дег тIара доагIа дIайха дешаш да уж. Уж кIезига алац № 4 йолча городской больница хирургически отделене коллективах. Из де нах безаш а, шоай декхар довзаш а цу отделене болх бу яхнага.

В. АБАДИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Грознерча экранаш тIа

«ГАИ ИНСПЕКТОР»

Бородянский Александра сценарех режиссера Урузбаев Эльдора М. Горьке цIерагIча киностуде оттадаь фильм хьожачарна дезалургдолаш да, хIана аьлча, цо айеш йола тема, цига йоашхаш йола ситуацеш вайна йовзаш хиларца.

Цига цуви шин сагах, шин лотиках: «Жигуле» шоферах — автомашинай техобслуживане станце директорах Труновкхи «Керавар» яха цIи тиллача ГАИ инспекторах Пето Зыкинахи. Царех хIароне ший-ший вахара позици а философи а д. юхьанне вокхан яр тIа ца аьаш. Автосервиса директор ва законе шийна а ше мо болчарна а ладаьдац, аьнна хеташ. ХIаьта ГАИ инспектора дерхI законе хьалхашка массавар цхьатарра ва, аьнна. Трунова хь аваpи тохкаш шовйла вIашагIтоссалу из ши позици...

Фильме дaакъа лоацаш ба оврана говзанчаш — Михалков Никита, Никоненко Сергей, Ефремов Олег, Левтова Марина, Парфенов Николай, Рязанова Раиса, кхыбараш

«ХЕРЖА ЛАХАЦ ДАЙ НАНЕИ»

ЦIаьхха хеталу, фу цIи я из цу фильмах цуп автораша тиллар, аьнна. Кинолента оттадаьраша къовстаеац диназар е во вар, цар гучайоахаьха дика а во а оамалаш. Уйла ме ю, кхетаду кино автораша шоай фильмах тилла ча цIера маIан. ДукхагIча даькъе, «ала йоIага — хаза несийна» яхача вайнахха кина тарра, кхояна дай хиш а дIаотта дезача таханарча бераште бола хьехам ба из...

Фильм оттадьр режиссер Соколов Виктор, сценарий язъяр — Трунин Вадим.

«ДОГIАН КIАЛАРА [illegible]»

Рижски кинематографисташа даьккхад из фильм. Цу тIа дувц тхьаь итт шерал совгIа ха яьннача, бакъда, шоай дезал хила кхел ца хиннача кхалнахах.

Фильма керттерча турпала Ирiса из хIона вIаштIехьдаьнийадац хоергiа Гарне Расма яхача актриса кхоллам дола фильма сурт-сибат дайзача.

«КХЕРАМЕ ЭКСПЕРИМЕНТ»

Дунен тIара алам тIом хилар Iалаьмате чIоагIа кхерам да.

Бактериологически тIема кхерама хетадаь да венгерски кинематографисташа даькха «Кхераме эксперимент» яха фильм.

1918-ча шера дерригача дунен тIа чакхдаьлар Iалаьмате дукха нах боабаь «испанка» яха грипп.

Цу гриппа бахьанаш хIано а тIехьа тахка вIаштIехьдаьннадац.

Фильма автораша йоах: цу хана бактериологически геро кийчдеш хиннача Iилманхой бехк ба из.

Цига фу дувц а из иштта дий а ховрга фильмага хьежачарна.

ИНСПЕКТОР ГАИ

ФЕ ХИЛА

Тайп-тайпарча автомобилашта дар дозалга а класса га а хьежна наькъа лелара сухала боарам сахьата 50 —90 километр оттабаьб. Йодаш йола моллагIа а хIама, тIехь-тIехьа сихлу —лехкаш вагIа саг а пассажир а цунца цхьана. Сахьата 70 километр сиха йода автомобиль цIаьхха соцаеш хилча цо йоаю цхи эзар говра низ бола энерги, хIаьта машина а цу чу багIарий а дозал 20-зза совдовл. Из дозал сага ший низага къовлалургдац. Цу гIулакха чIоагIа накъадовл кхерамзлен бахтараш. ХIанз ерриге а легковой автомобилаш уж доахкаш я.

Нагахьа санна дукхагIболча водителаша, пассажираша цу бахтарех пайда эцаре мел кIезигдургбар авари хулача лозабаь нах. Масала, укх шера 5 марта арадаьннача «Наькъа лелара бокъонаш телхайрах болча административни бехктокхама хьакъехьарча» СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа кхерамзлен бахтар ца деллача водителa 3 сом гIод тох, хьалхагIа цхьа сом мара дацар. Цу гIодо а водителаш Iомабе боагIа цу бахтарех массаза а пайда ийбе.

«Запорожец» лехкаш хиннача Грознера А. Т. Штейна Старопромысловски районе гIолла хьавоагIаш машина кIалтIакхессай. Водитель а машина чу ваьгIа цун кIаьнк а лозабаьб.

«Жигули» лехкаш хинна Советски районера М. М. Батукаев сов сиха лаллараx машина ийсье а ца кхоавеш хена тIа кхийттав ГАИ Черноречески пост йолчa. Водитель а цунца хинна пассажир а лозабаьб.

Заводской районе Грозне [redacted] Орджоникидзе бодача новкъа машина сов тIехьаьккха сиха лалларах наьъа аьрдехьарча кювета чу а кхоссаш «Москвич» хоарцаьй СГПТУ-5 дешархочо А. Ю. Дакуева. Пассажираш лозабаьб. Цу тайпара «Москвич» кювета чу а кхоссаш хоарцальй Наурски районе водитело В. Чудинова а. Из а цунца хинна пассажир а лозабаьб. Цу берригача наькъашка хиннача зуламашка цхьаь цаI саг — е водителаш а е пассажираш а — кхерамзлен бахтараш хьоарчадаь хиннабац.

ДIадахача кIирагIа (16 моше дена 23 июнага кхаччалца) Нохч-ГIалгIай АССР наькъашка 45 авари хиний 21 саг лоза а вей 2 саг ве а вуш.

НГIАССР МВД ГАИ.

ДЕША БАХА ЛОВЧАР ТЕРКАМГА!

ГРОЗНЕНСКИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ УЧИЛИЩА ДIАКХАЙКАДУ

1983—1984 дешара шера очни отделене школьни, дошкольни, спортивни отделенешка дешархой дIайийбеш хилар.

Училищас кийчбу юхханцарча классай хьехархой, физкультура хьехархой, берий бешанийн лелейн воспитателаш. ДIайийбу 8 классе яьккхараш, уж кийчбара укх отделенешка:

Юххьанцарча классай хьехархой, бокхагIбола пионервожатеш, (дешаш яхкха еза ха 4 шу долаш);

Юххьанцарча классай хьехархой, дIаьхдьача дей группай воспитателаш (дешаш яхкха еза ха 4 шу [redacted]);

Физически кхетам балара хьехархой (дешаш яхкха еза ха 3 шу долаш);

Берий бешанийн лелейн воспитателаш (дешаш яхкха еза ха 4 шу долаш);

Заявленеш дIайийо 1 июне дена 31 июлага кхаччалца.

Юххьанцарча классай хьехархой кийчбеча отделене дIайийбу 10 класс дьаьккхараш (дешаш яхкха еза ха 3 шу долаш).

Заявленеш дIайийо 1 июне дена 14 августага кхаччалца.

Заявленешца хьачутел училища директора цIерагIа ер документаш а долаш:

а) дийшa хиларах дола тешал (подлинник);

б) 6 фотокарточка (3х4 боарам болаш);

в) № 286 йола медицински справка.

БарзI шерара школа оценкаш 4 а 5 а йолаш йистеяьнхераш деша дIаоттара экзаменаш а йоацаш дIаоц. Вокх 8 класс яьккхараша экзаменаш лу эрсий метта (диктант), математика (дувцаш). 10 класс а дьаьккха школьни отделене деша оттараша экзаменаш лу эрсий меттаи литератураи (сочинени), математика (дувцаш).

«Юххьанцарча классай хьехархо» яхача специальностагIа а дошкольни специальностагIа а деша оттараш музыкально-хIана хаарe моттаб хьеж. «Физкхетамбалара хьехархо» яхача специальностагIа деша оттарий кхы тIа шоай специальностагIа йола экзамен а яла еза.

ДIайийбера экзаменаш хургъя 8 класс яьккхарашкара 1 дена 20 августага кхаччалца, чакхбьяннараш дешархоелла дIаоьбу 21 дена 25 августага кхаччалца.

10 класс яьккхарашкара экзаменаш дIаоц 1 дена 21 августага кхаччалца, чакхбьяннараш дешархоелла дIаоьбу 22 дена 25 августага кхаччалца.

Дешара шу дIадолалу 1 сентябре. Педучилище дIайийбьараш Iалашбу общежитеца а юкъерча положенегIа стипендеца а.

КАГИЙЧА НАЬХЕИ МЕХКАРИЙИ ТЕРКАМГА!

№ 11 йолча Грозненски юкъерча городской профессионально-техническ училище деша хьеж шо укх тайпара говзалаш Iомае:

Штукатур-облицовщик-плиточник — 8—10 класс образовани йола мехкарий.

Облицовщик-плиточник-мозаичник — 8—10 класс образовани йола мехкарий.

Декоратор-оформитель (рекламно - оформительни малярни белхаш) — 8 класс образовани ераш. Дешаш ха 3 шу.

Юрта гIишлош ю мастер — 8—10 класс образовани йола кагий нахи мехкарийи.

Санитарно - техническ устройствашта монтаж ю монтажник, газосварщик — 8—10 класс образовани йола кагий нах.

Столяр-паркетчик (гIишлошъеча) — 8—10 класс образовани йола кагий нах.

Каменщик—10 класс образовани ераш (кагий нах). Дешара ха 6 бутт.

10 класс образовани а йолаш училище деша дIайийнарешта 70 сом стипенди тел. 8 класс образовани а йолаш дешаш бола дешархой пачхьалкхено биаза Iалашбеш ба. ТIехьна дешаш училище чакхъяьккха бола дешархой лакхерчен юкъерчен дешара заведенешка дIахо деша тьеннабу.

Мел аьараашта общежите чуIе моттиг лу.

Училище кийчбу СССР Минпромстрой предприятешта эша специалисташ.

Училище деша хIаэп 15 шерагара 30 шерага кхаччалца ха йола кагий нахи мехкарийи.

8 класс образовани йолчар дешаре ха 3 шу, 10 класс йолчар — 10 бутт.

Деша дIаотташ хьачудала деза документаш ераш да:

Заявлени, вахача моттигера справка, медицински справка (форма 286), образоване хьакъехьара документ, дешаш е болх беш волча моттигера характеристика, 6 фотокарточка (3х4 см. боарам болаш).

Документаш хьачуэ хIара деина 8 сахьат даьлча дена 17 сахьат даллалца.

Училища адрес: гор. Грозный, Старопромысловски район, Катаяма цIерагIа керда поселок, Шефски улица, № 23.

Автобусаш №№ 4, 32, 6-а, 6, троллейбус № 2 — — Центральни рынкера дена «Почта» яхача уж соцача кхаччалца.

Автобус № 11 — Центральни рынкера «7-гIа Линия» яхача из соцача кхаччалца.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

РСФСР ЦСУ УЧЁТА МЕХАНИЗАЦИ ЯРА ГРОЗНЕНСКИ ТЕХНИКУМО ДIАКХАЙКАДУ

1983—1984 дешара шера дийнахьарча а заочни а отделенешка 8 а 10 а классаш яьха дешархой деша хьайийбеш хилар.

Дийнахьарча отделене укх специальностегIа:

1. Техник-электромеханик.
2. Учета механизаци яра техник (10 класс яьккхараш мара эцац).
3. Промышленни учета бухгалтер.

Заявленеш хьайийо 1 июне дена 14 августага кхаччалца 10 класс яьккхарашкара, хIаьта 8 класс яьккхарашкара 1 июле дена 31 июлага кхаччалца.

ДIаэцара экзаменаш: 1-ча дена 20 августага кхаччалца.

8 класс яьккхарашкара: эрсий мотт (диктант), математика (дувцаш).

10 класс яьккхарашкара: литература (сочинени), математика (дувцаш).

Заочни отделене (10 класс яьккхараш мара дIаэцац) укх специальностегIа:

1. Промышленная учета бухгалтер.
2. Учета механизаци яра техник.

Заявленеш хьайийо 3 мае дена 10 августага кхач[redacted].

ДIаэцара экзаменаш:

1-ра поток: 10-ча дена 20 июнага кхаччалца.

2-гIа поток: 10-ча дена 20 июлага кхаччалца.

3-гIа поток: 10-ча дена 20 августага кхаччалца.

ДIаэцара экзаменаш: литература (сочинени), математика (дувцаш).

Кхычахьара тIабаьккхараштa общежити лу.

Техникума адрес: 364060, г. Грозный, Кирова проспект, 8: телефонаш: 3-58-39: 3-54-74; 3-58-33.

Техникума дирекци.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш моргаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 23—28, Грозне 25 — 27 градус йоаьал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 ИЮНЬ

II ПРОГРАММА

18.00 — «Халкъа кхоллам» (нохчий меттала).
18.30 — «Заманхой». Документальни фильм.
16.50 — Кердача книжкай оагIонашца гIолла. С. Дацагов. «Къаьстта задани».
17.00 — «ДоттагIллен программа». Документальни фильм.
17.20 — «Дунен халкъашта юкъара обозрени» (гIалгIай меттала).
17.35 — «Общественни инспектор». Документальни фильм.
17.55 — «Халкъа тIехьонаш болх беш я» (нохчий меттала).
18.15 — Киножурнал.
18.25 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».
18.45 — Коммунистех дола дувцараш. Тоньарь Ю. Гечабеа.

29 ИЮНЬ

II ПРОГРАММА

18.25 — «Болхлой тIехье» (нохчий меттала).
18.35 — «23 шу даьннадар цун». Документальни фильм.
16.55 — «Патриот» (нохчий меттала).
17.25 — Iилман-популярни фильм.
17.45 — Кхачин программа — дерригача халкъа гIуланаI «РАПО проблемаши гIулакхаши».
18.15 — Киножурнал.
18.25 — «Нохч - ГIалгIайче гIолла».
18.45 — Парте ветеран. С. К. Нуркиев (гIалгIай меттала).

РАДИО

28 ИЮНЬ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.
7.25 — «Юртара Iуйренаш».
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — ДIалоих халкъа инструментий оркестро (гIалгIай меттала).
9.15 — КПСС ЦК июньски (1983 шера) Пленума решенеш — вахаре! «ХIаранена нарагIдаьннача гIулакхашнара — юкъара толамга» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.
16.01 — «ДегIаьнача социализма хамара КПСС экономически политика». Беседа (гIалгIай меттала).
16.16 — Юрта боллама кьахьегамхошта лаьрхIа концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — «Ирсаза тIамиIача сика ва со». А. Козлова повестах оттаьь радиоспектакль.
19.34 — Иллеш дIаоди А. Хамхоева.
20.06 — «Сакъердаменча таллагIа тIа» (нохчий меттала).
20.31 — Художественни самодеятельноста даькъалацархой концерт.

29 ИЮНЬ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.
7.25 — «Хьуьнъеш чуйлар — кIиране йоанхо» (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.38 — «Са хьамсара Нохч-ГIалгIайче» яха илнай концерт (нохчий меттала).
11.15 — КПСС ЦК июньски (1983 шера) Пленума решенеш — де дезача гIулакхий программа.
11.30 — «Цхьан комплексе». Беседа (гIалгIай меттала).
11.45 — Музыка (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.
16.01 — Керттердар — къахьегама овсарле.
16.15 — Идеологически балха — лаккха эффективность. Беседа (нохчий меттала).
16.30 — Халкъа ашараш (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — «Са Даьхен иллеш». Музыкальни передача.
18.59 — М. Бураева дIаоди лирически иллеш.
19.32 — «Районни хирург». М. Супаева дувцар.
19.46 — «Талантий дукха бесаш» яхача цикла передача (нохчий меттала).
20.46 — I. Венсултанова. Струнни квартета лаьрхIа сюита.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителе — 2-85-07; бехктокхама секретаре — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; [redacted] транспортан — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культуре — 2-64-75; письмой — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделы: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттей деношка

СФ00163. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3320.